

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararı

TANLI/Türkiye Davası

(26129/95)

Strazburg

10 Nisan 2001

USULİ İŞLEMLER

1. Dava, Mustafa Tanlı (başvuran) isimli bir Türk vatandaşının, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması'na yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) eski 25. maddesi gereğince, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na 22 Aralık 1994 tarihinde Türkiye aleyhine yapmış olduğu 26129/95 nolu başvurudan kaynaklanmaktadır.

2. Başvuran, Londra'da Kürdistan İnsan Hakları Projesi (KHRP) için çalışan avukat P. Leach tarafından temsil edilmiştir. Türk Hükümeti ise (Hükümet) Avrupa Konseyi'nde görevli Daimi Temsilci Sn Kaleli tarafından temsil edilmiştir.

3. Başvuran oğlu Mahmut Tanlı'nın gözaltında iken işkence gördüğünü ve işkence sonucu öldüğünü iddia etmiştir. Sözleşme'nin 2,3,5,13,14 ve 18. maddelerinin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

4. Başvuru, 5 Mart 1996 tarihinde Komisyon tarafından kabuledilebilir bulunmuş, Sözleşme'nin 5. maddesinin 3. paragrafı ve 11 nolu Protokol gereğince ve Komisyon söz konusu tarihe kadar incelemelerini tamamlamadan önce 1 Kasım 1999 tarihinde Mahkeme'ye gönderilmiştir.

5. Başvuru 3. Daire'ye sunulmuştur. (Mahkeme İç Tüzüğü'nün 52. maddesinin 1. paragrafı). Davayı inceleyecek olan Daire, (Sözleşme'nin 27. maddesinin 1. paragrafı) Mahkeme İç Tüzüğü'nün 26. maddesinin 1. paragrafında belirtilen şekilde oluşturulmuştur. Türkiye ile ilgili olarak seçilen Yargıç Türmen davadaki görevinden çekilmiştir. (İç Tüzük Madde 28). Hükümet, bu sebeple Sn. Gölcüklü'yü ad hoc hakim olarak atamıştır. (Sözleşme'nin 27. maddesinin 2. paragrafı ve Tüzük'ün 29. maddesinin 1. paragrafı).

6. Başvuran ve Hükümet esaslar hakkındaki görüşlerini sunmuşlardır (Tüzük 59, para

1). Daire tarafların görüşlerini aldıklarını aldıktan sonra esaslar hakkında duruşma yapılmasına gerek olmadığına karar vermiştir. (İç Tüzük 59. madde, para.2).

OLAYLAR

I. DAVA OLAYLARININ GERÇEKLEŞTİĞİ ŞARTLAR

7. Dava ile ilgili olaylar, özellikle de başvuranın oğlu Mahmut Tanlı'nın 27-28 Haziran 1994 tarihlerinde gözaltında iken başına gelenler taraflar arasında tartışma konusudur. Bu olayların üzerinden ve taraflarca sunulan belgelerin üzerinden çok vakit geçtiği için, mahkeme, tanıkların dinlenmesi de dahil yapılacak etkili bir soruşturmanın sorunların çözülmesine yardımcı olmayacağını belirtmiştir. Başvuranın şikayetlerini, taraflarca sunulan yazılı ifadeler ve belgeler temelinde incelemeye devam etmiştir.

8. Başvuranın ve Hükümet'in olaylarla ilgili görüşleri aşağıda sunulmuştur. (Bölüm A ve B). Olaylara ve şikayetlere ilişkin belgeler de özetlenmiştir (Bölüm C).

A. Başvuranın Olayla İlgili İfadeleri

9. Kürt kökenli bir çiftçi olan başvuran, 1933 yılında doğmuştur ve güneydoğuda Doğubeyazıt'ın Örtülü ilçesinde yaşamaktadır. Oğlu Mahmut 1972 yılında doğmuştur.

10. 27 Haziran 1994 tarihinde Doğubeyazıt Merkez Jandarma Karakolu'ndan gelen jandarmalar köyde arama yapmışlardır. Köylüler caminin önünde toplanmıştır. Jandarma Komutanları başvuranı oğlu hakkında sorgulamışlardır. Jandarmalar Mahmut Tanlı'yı beraberlerinde götürmüşlerdir. Götürüldüğü sırada Mahmut Tanlı'nın sağlığı ile ilgili problemi yoktu.

11. Başvuran, 28 Haziran 1994 tarihinde yetkililerden oğlunun durumunu öğrenmek istemiştir. Ancak oğlunu görmesine izin verilmemiş ve başvuran oradan ayrılmıştır.

12. 29 Haziran 1994 tarihinde saat 05.30 sıralarında başvuranın oğlunun evine bir araç gelmiş ve başvuranı karakola götürmüştür. Emniyet Müdürü, gözaltında iken oğlunun öldüğünü söylemiştir. Başvuran oğlunun hiçbir hastalığı olmadığını ve muhtemelen işkence sonucu öldüğünü söylemiştir. Emniyet Müdürünün odasına gelen savcı ile konuşmak istemiş ve başvurana ölüm sebebinin kalp krizi olduğu söylenmiştir. Başvuran ise oğlunun ölüm sebebinin işkence olduğunu iddia etmiştir.

13. 28 Haziran 1994 tarihinde biri pediatrist, diğeri Doğubeyazıt Hastanesi'nde çalışan İhsan Özlü ve Aydın Mazlum isimli iki doktor tarafından otopsi yapılmıştır.

14. Mahmut Tanlı'nın cesedi 29 Haziran 1994 tarihinde Ulusoy Karakolu'na götürülmüştür. Cesedin üzeri çürüklerle doludur. Sol göğüsten karın bölgesine doğru inen dikiş atılmış büyük bir kesik olduğu görülmüştür. Polis, sözkonusu izin Mahmut Tanlı kalp krizi geçirdiği zaman yapılan tıbbi operasyon sonucunda oluştuğunu iddia etmiştir. Polis başvuranın bir belgeyi imzalamasını istemiştir. Kendi güvenliğini tehlikeye atmamak için başvuran ne olduğunu bilmediği belgeyi imzalamıştır.

15. Mahmut Tanlı'nın adli sicil kaydı yoktu ve hakkında suç içerikli faaliyetlere katıldığı yönünde şüphe de yoktu. Gözaltına alınmadan önce herhangi bir kalp rahatsızlığı ya da sağlık problemi yoktu. Başvuran kendisine karşı misilleme yapılacağı endişesiyle oğlunun cesedinin adli tıp incelemesine gönderilmesini talep edemedi.

16. Başvuran 29 Haziran 1994 tarihinde İnsan Hakları Derneği'nin Doğubeyazıt Şubesi'ne gitmiştir; oğlunun vücudunda işkenceye uğradığını gösteren izler olduğunu ve işkence sonucunda öldüğünün açık seçik ortada olduğunu söylemiştir. Başvuranın kardeşi de benzer ifadeler vermiştir.

17. 29 Haziran 1994 tarihinde başvuran, oğlunun şüpheli ölümü hakkında Doğubeyazıt Başsavcısına yazılı dilekçe ile başvurmuştur. Uzmanlar tarafından yapılan otopsinin yetersizliğinden şikayetçi olmuştur. Oğlunun cesedinin Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesini istemiştir. Daha sonra, kendi hayatından endişe ettiği için talebini geri çekmiştir.

18. 25 Temmuz 1994 tarihinde savcı muhtardan ve Örtülü'deki diğer köylülerden Mahmut Tanlı'nın sağlık problemleri olmadığını doğrulayan ifadelerini almıştır.

19. 3 Ağustos 1994 tarihinde öldüğünde Mahmut Tanlı'yı sorgulamakta olan üç polis memuru Ali Gündoğdu, Murat Demirpençe ve Ökkeş Aybar'a karşı Ağrı Başsavcısı tarafından dava açılmıştır. Ancak birçok gecikme olmuştur. Mahkeme, 2 Şubat 1995 tarihinde ölüm sebebi hakkında görüş belirtilmesi için dosyanın Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesini istemiştir. 23 Mayıs 1995 tarihinde Enstitü cesedin mezardan çıkarılmasını istemiştir. Enstitünün raporu beklenirken gecikmeler yaşanmıştır. 14 Mayıs 1996 tarihinde Mahkeme Mahmut Tanlı'nın ölümünün sebebinin belirlenemediğine karar vermiş ve üç sanık beraat etmiştir.

B. Hükümet'in Olayla İlgili İfadeleri

20. Eski bir PKK üyesi olan Ahmet Akkuş yetkililere Örtülü Köyü'nden Mahmut Tanlı'nın PKK'nın silahlı bir militanı olduğunu bildirmiştir. İsmi bir çatışmadan sonra ölen bir PKK militanının üzerinde bulunan listede belirtilmektedir. Bu sebeple Mahmut Tanlı PKK'ya yardım etmekten şüpheli bulunmuştur.

21. 27 Haziran 1994 tarihinde Örtülü'nün aranmasının ardından Doğubeyazıt Jandarmaları Mahmut Tanlı'yı gözaltına almıştır. Aynı gün sorgulamak için Uluyol Karakolu'na göndermişlerdir. Saat 9.30 sıralarında gelmiştir. Sorgulamadan sorumlu polis memurları diğer şüphelileri aramakla meşgul olduğu için sorgulama ertesi güne ertelenmiştir.

22. 28 Haziran 1994 tarihinde üç polis, Ali Gündoğdu, Murat Demirpençe ve Ökkeş Aybar, Mahmut Tanlı'yı sorgulamaya başlamıştır. Mahmut Tanlı, önce kendisine iftira edildiğini söyleyerek PKK ile bağlantısını reddetmiştir. Akkuş'un ifadesi de dahil olmak üzere, iddialar kendisine bildirildiği zaman heyecanlanmış, kekelemeye ve titremeye başlamıştır. Yüzünün rengi solmuş, sesi değişmiş ve bir tür şoka girmiştir. Sorgulama durdurulmuş ve bir doktor çağırılmıştır. Beş on dakika içinde doktor gelmiştir. Doktor Yunus Ağralı nefes almakta zorluk çektiğini ve morardığını tespit etmiştir. Ambulans çağırılmıştır. Üç dakika içinde nefes alması ve kalp atışı durmuştur. Üç polis memurunun da yardımıyla doktor tarafından suni teneffüs ve 20 dakika süre ile kalp masajı yapılmıştır. Fakat, bütün çabalara rağmen Mahmut Tanlı'yı kurtaramamışlardır.

23. Ölümünden haberdar edilen savcı hemen gelmiştir. Ambulans, Mahmut Tanlı'yı savcının huzurunda Doğubeyazıt Devlet Hastanesi'nden İhsan Özlü ve Aydın Mazlum isimli iki doktorun otopsi yaptığı Ağrı Devlet Hastanesi'ne götürmüştür. Rapora göre baş üzerinde herhangi bir yara, darp izi veya morluk yoktur. Otopsideen sonra savcı, başvurana, bütün

şüphelerin giderilmesi için oğlunun cesedinin detaylı tıbbi incelemesi için İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesini önermiştir. Başvuran önce bu öneriyi kabul etmiş, fakat ailesinin diğer üyeleriyle görüşükten sonra bu öneriyi reddetmiştir. Savcı defnedilmek üzere cesedi aileye teslim etmiştir.

24. Savcı Halil Erdem başvuranın, oğlunun gözaltında uğradığı işkence sonucunda öldüğü iddiası hakkında soruşturma başlatmıştır. Üç polis memurunu sorgulamıştır. Askeri tıbbi kayıtları talep etmek için Doğubeyazıt Askerlik Bürosuna yazı göndermiştir. Yapılan kapsamlı soruşturmanın ardından üç polis memuru hakkında Türk Ceza Kanununun 243. maddesi gereğince bir iddianame hazırlanmıştır. 14 Mayıs 1996 tarihinde bütün kanıtlar değerlendirildikten sonra üç polis memuru Ağrı Ceza Mahkemesi tarafından delil yetersizliğinden dolayı serbest bırakılmıştır. Söz konusu karar 11 Kasım 1996 tarihinde Yargıtay tarafından onanmıştır. Başvuran tarafından Yargıtay'a yapılan başvuru, başvuran polis memurlarına karşı açılan davaya katılmadığı için reddedilmiştir.

C. Taraflarca Sunulan Belgeler

1. Başvuran Tarafından Sunulan Belgeler

Başvuranın İnsan Hakları Derneği (İHD) Tarafından Alınan İfadesi

25. Başvuran 26 Haziran 1994 tarihinde, Doğubeyazıt Jandarma Karakolu'nun ve Merkez Komutanlığı'nın Örtülü Köyü'nde arama yaptığını belirtmiştir. Askerlerle birlikte yürüyen oğlu Mahmut hakkında soru sormuşlardır. Oğlu hiç suç işlememiştir. Doğubeyazıt'ın Uluyol Karakolu'nda işkence sonucu ölmüştür. Başvuruda bulunmuştur. Oğlunun cesedini Adli Tıp Enstitüsü'ne götüreceken hayatının tehlikeye düşeceğinden korktuğu için bu düşünceden vazgeçmiştir. Tek suçu Kürt olmak olan oğlunun ölümüne neden olanlar hakkında şikayette bulunmuştur.

Başvuranın İHD tarafından 29 Haziran 1994 tarihinde alınan ifadesi

26. Bu ifade başvuranın amcası Ahmet Tanlı tarafından da imzalanmıştır. Başvuranın oğlu Doğubeyazıt Emniyet Müdürlüğü tarafından 27 Haziran 1994 tarihinde gözaltına alınmıştır. Polisin, oğlunun gözaltında iken geçirdiği kalp krizi sonucunda öldüğünü iddia ettiğini belirtmiştir. Oraya gittiğinde oğlunun üzerinde güç kullanıldığını gösteren izler görmüştür. Vücudu morluklarla doludur ve işkence sonucunda öldüğü açıkça ortadadır. Amca, vücudu tamamen ezik ve çürüklerle kaplı halde gördüğünü söylemiştir. Kalp krizi söz konusu değildir.

Mahmut Tanlı'nın vücudunun fotoğrafları

27. Başvuran, Mahmut Tanlı'nın defnedilmeden önce çekilen dört renkli fotoğrafını sunmuştur. Bu fotoğraflar, göğsü, yüzü ve kolları gösteriyordu. Resmin kalitesi zayıftı. Kollarda, vücutta ve kalçalarda kırmızı izler sıyrıklar vardı. Boyundan karın bölgesine kadar uzanan kesiğe dikiş atılmıştı.

1. Soruşturma Dosyasındaki Bilgiler

Ahmet Akkuş'un 7 Şubat 1994 tarihinde polis memurları tarafından alınan ifadesi

28. Şüpheli Örtülü Köyündendi. PKK ile bağlantısını ve faaliyetlerini anlatırken köyde PKK için çalışan Mustafa'nın oğlu Mahmut Tanlı'nın da adını vermiştir.

28 Haziran 1994 tarihli olay yeri tespit tutanağı

29. Bu belge savcı ve Doğubeyazıt Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürü Ali Gündoğdu tarafından imzalanmıştır. 28 Haziran 1994 akşam saat 10.30'da şüpheli bir PKK üyesi olan Mahmut Tanlı'nın Uluyol Karakolunda sorgulanmakta iken kalp krizi geçirdiği bildirilmiştir. Karakola girdiğinde savcı Mahmut Tanlı'nın cesedini bir sıranın üzerinde uzanmış halde görmüştür. Görünürde dikkati çeken farklı bir durum söz konusu değildi. Mahmut Tanlı'nın giysileri üzerindeydi ve görünürde bir darbe izi yoktu.

30. Ali Gündoğdu, Mahmut Tanlı'nın 27 Haziran 1994 akşamı saat 9.00- 9.30 arasında jandarmalar tarafından karakola teslim edildiğini ifade etmiştir. Doktor tarafından gerekli tıbbi incelemeye tabi tutulmuştur. Oldukça sağlıklı görünmektedir. O gün sorgulamaya alınmamıştır. Kendisi ve diğer iki polis memuru Murat Demirpençe ve Ökkeş Aybar sorgulama için odaya girip, Ahmet Akkuş ve diğer PKK eylemcilerinden alınan ifadelerde isminin geçtiğini söylemişlerdir. Mahmut Tanlı iddiaları reddetmiş ve iftiraya uğradığını söylemiştir. Mahmut Tanlı endişelenip titremeye başlamıştır. Rahatsızlığını farkettileri anda hemen doktor çağırılmışlardır. Doktor geldiğinde ise geçirdiği ani şok sebebiyle ölmüştü. Hayata döndürmeye çabalamışlar fakat başarılı olamamışlardır. Şüpheli herhangi bir şiddete maruz kalmamıştır Geçirdiği şok sonucunda hayatını kaybetmiştir.

31. Doğubeyazıt Devlet Hastanesinde görevli Dr. Yunus Ağralı suni teneffüse ve kalp masajına rağmen şüphelinin öldüğünü belirtmiştir.

32. Cesedin otopsi yapılması için Doğubeyazıt Devlet Hastanesi'ne nakledilmesi kararı alınmıştır.

İnceleme ve Otopsi Raporu

33. Kafatası herhangi bir darbe veya zarara uğramamıştır. Sağ köprücük kemiğinin 2 cm altında iki gün önce olduğu tahmin edilen bir sıyrığın kabuklaştığı görülmüştür. Sırtta, kollarda, ellerde veya bacaklarda darp izi yoktur. Sol kalça üzerinde bir hafta önce olduğu tahmin edilen 2x2 cm sıyrıklar vardı.

34. Göğsün açılmasından sonra da herhangi bir darbe veya şiddet izi olmadığı görülmüştür. Kaburgaların, köprücük kemiklerinin ve göğüs kafesinin zedelenmediği ortaya çıkmıştır. Kalp dokusunun renginin soluk olduğu ve apex yanındaki bölgenin zedelendiği görülmüştür. Ön taraftaki kan keseciklerinde pıhtılaşma olduğu gözlemlenmiş ve kalpte pıhtılaşmış kan olduğu tespit edilmiştir. Akciğerlerde siyah pigmentli noktalar olduğu saptanmıştır. Karın bölgesinde veya kafatasında normal olmayan hiçbir şey görülmemiştir. Ölüm nedeni kalpteki kan keseciklerinde oluşan emboliden kaynaklanan ani kalp durmasıdır. Başka prosedürlerin takip edilmesi talep edilmediği için defin ve nakil izni verilmesine karar verilmiştir.

35. Doğubeyazıt Devlet Hastanesi'nde görevli pediatrist Dr İhsan Özlü ve Doğubeyazıt Kliniğinde görevli Dr. Aydın Mazlum tarafından otopsi yapılmıştır.

Başvuranın Doğubeyazıt Başsavcısına sunduğu tarihsiz dilekçe

36. Dilekçede oğlunun herhangi bir kalp rahatsızlığı olmadığını ifade etmiştir. Kalp krizinden öldüğünü iddia etmek şüpheli bir durum ortaya koymaktadır. Oğlunun askerlik hizmeti sırasında veya daha önce hiçbir sağlık problemiyle karşılaşmadığını belirtmiştir. İşkence izi görülmemiştir. Ancak hiçbir iz bırakmayan ve kalbi etkileyebilecek diğer işkence türlerinin uygulanmış olması (elektrik şoku, ilaç verme, enjeksiyon, soğuk su gibi) mümkündür. Cesedin, sorumlu olanların cezalandırılabilmesi için, Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilip tam bir rapor hazırlanmasını talep etmiştir.

28 Haziran 1994 Tarihli Defin ve Nakil İzni

37. Tanlı'nın kalp krizi sonucunda öldüğü saptanmış ve başvuranın cesedi nakledip defin işlemlerin gerçekleştirilebilmesi için izin belgesi verilmesine karar verilmiştir.

Başvuranın 29 Haziran 1994 tarihli notu

38. Başvuran Adli Tıp Enstitüsünce gerçekleştirilecek inceleme ve rapor hazırlanması hakkındaki talebini geri çekmiştir. Bu durum savcı tarafından kayıtlara geçirilmiş ve başvuranla kendisi tarafından imzalanmıştır.

Ali Gündoğdu'nun Doğubeyazıt Savcısı Tarafından 30 Haziran 1994 Tarihinde Alınan İfadesi

39. Örtülü'de PKK militanı olmasından şüpheli ve aranmakta olan Mahmut Tanlı 27 Haziran 1994 akşam saat 9.30 sıralarında jandarmalar tarafından teslim edilmiştir. Ertesi gün yapılacak arama operasyonları ile ilgili görevleri olduğu için o anda sorgulama yapılmamıştır. Kendisi, Murat Demirpençe, ve Ökkeş Akbar 28 Haziran 1994 tarihinde akşam saat 9 sıralarında Mahmut Tanlı'yı sorgulamaya başlamışlardır. İsminin Ahmet Akkuş'un verdiği ifadede geçtiğini ve operasyonlarda öldürülen PKK üyelerinin üzerinde bulunan belgelerin Agir ismi ile Örtülü'deki silahlı militanların bir üyesi olarak eylem yaptığı gerçeğini ortaya koyduğunu söylemişlerdir. Mahmut Tanlı birden sıkıntılı bir ruh haline bürünerek, sesi titremiş ve titrek bir sesle isminin Agir olmadığını ve yalan söylediklerini belirtmiştir. Tanık isminin belgelerde geçtiğini tekrarlamıştır. Konuşma yeteneğini birdenbire kaybetmiş, rengi solmuş ve titremeye başlamıştır. Bilincini yitirmiştir. Tanık hemen yetkililere haber vermiş ve acilen bir doktor göndermelerini istemiştir. Mahmut Tanlı'yı yere yatırıp göğsünü açmışlardır. Solunumu yetersizdi. İlk yardım bilgisi olan ve bu konuda bir kursa devam etmiş olan Ökkeş Aybar kalp masajı yapmaya başlamış, ancak durumunda bir değişiklik olmamıştır. Doktor gelene kadar 10 dakika devam etmişlerdir. Dr. Yunus Ağralı hemen hastanın nabzını kontrol etmiş, kalbini dinlemiş ve durumunun çok ciddi olduğunu söylemiştir. Kendisi kalp masajı yaparken polis memurlarına da suni solunum yapmalarını söylemiştir. On dakika devam etmişler ancak durumunda bir değişiklik olmamış ve doktor Mahmut Tanlı'nın öldüğünü söylemiştir. Sorgulama sırasında hiçbir şekilde itme, tekmeleme veya dayak atma söz konusu olmamıştır. Mahmut Tanlı'nın ölümü kendisinin veya meslektaşlarının yaptığı bir davranış sebebiyle olmamıştır.

Ökkeş Aybar'ın 30 Haziran 1994 Tarihinde Doğubeyazıt Savcısı Tarafından Alınan İfadesi

40. Doğubeyazıt Emniyet Genel Müdürlüğü'nün Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli olan tanık, Mahmut Tanlı 28 Haziran 1994 tarihinde sorgulanırken Gündoğdu ve Murat Demirpençe ile birlikteydi. Diğer işler nedeniyle Mahmut Tanlı daha önce sorgulanmamıştır. Sorgulamayı tekbaşına yapmamıştır. Tanlı'ya soru sormaya başlamışlardır. Polis şefi Gündoğdu, Emniyet tarafından arandığını ve onun hakkında bilgi ve belge sahibi olduklarını belirtmiştir. Mahmut Tanlı başlangıçta sakindi fakat bunlar kendisine söylendiğinde sesi değişmiş, titremeye ve kekelemeye başlamıştır. Aniden rahatsızlanmış ve bayılmıştır. Hemen yere yatırmışlar ve nefes almakta zorlandığı için göğsünü açmışlardır. Tanık kursa katıldığı için ilk yardım konusunda bilgiliydi. Şef Gündoğdu vakit kaybetmeden emniyet müdürlüğünü durum hakkında bilgilendirmiş ve bir memurun emniyetin arabasını alıp acilen bir doktor getirmesini istemiştir. Dr. Yunus Agralı on dakika sonra gelmiş ve hastanın nabzını ve kalbini kontrol ederek durumunun çok ciddi olduğunu söylemiştir. Gelişinden birkaç dakika sonra doktor hastanın öldüğünü fakat yine de suni teneffüse ve kalp masajına devam etmenin gerekli olduğunu söylemiştir. Kendisi kalp masajı yaparken diğerlerinin suni teneffüse devam etmelerini istemiştir. Ancak, bunun bir faydası olmamış ve doktor Mahmut Tanlı'nın öldüğünü söylemiştir. Mahmut Tanlı Emniyet Müdürlüğü'nde iken ne tanık ne de meslektaşları bayılmasına ya da hayatını kaybetmesine neden olacak herhangi bir davranışta bulunmamışlardır.

30 Haziran 1994 Tarihinde Doğubeyazıt Savcısı Tarafından Alınan Murat Demirpençe'nin İfadesi

41. Doğubeyazıt Emniyet Müdürlüğü'nün Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli olan tanık 28 Haziran 1994 tarihinde akşam saat 9.00 sıralarında Polis şefi Ali Gündoğdu, Ökkeş Aybar ve kendisinin Mahmut Tanlı'yı sorgulamak üzere Uluyol Karakolu'na gitmişlerdir. Gözaltındakiler için ayrılan odada sorgulamaya başlamışlardır. Başka işleri olduğu için sorgulamayı daha önce yapmamışlardır. Sorgulama odasında üç memur vardı. Polis şefi Ali Gündoğdu öncelikle tutuklanma sebebini bilip bilmediğini sormuştur. Bilmediğini söyleyince polis şefi, Ahmet Akkuş'un ifadesinde Örtülü'deki silahlı örgütün üyesi olduğunu söylediğini ve 9 Mayıs 1994 tarihinde Uzunkaya Köyü yakınında silahlı çatışma sonucunda ölen 24 teröristin üzerinde bulunan not defterlerinde kendisinden Örtülü Köyündeki silahlı PKK örgütünün bir üyesi olarak bahsedildiğini belirtmiştir. Hemen ardından Mahmut Tanlı kekelemeye ve titremeye başlamıştır. Rengi solmuş ve bayılmıştır. Polis şefi telsizle durumu bildirmiş ve hemen bir doktor getirilmesini istemiştir. Aynı zamanda odanın dışındaki bir memura arabayı alıp bir doktor getirmesini söylemiştir. Bu arada Ökkeş Aybar ilk yardım konusunda bilgili olduğunu söylemiş Mahmut Tanlı'yı yere yatırarak göğsünü açmış ve kalp masajı yapmaya başlamıştır. 10 dakika içinde polis memuru Dr. Yunus Agralı ile dönmüş ve doktor hastanın nabzını kontrol etmiş, kalbini dinlemiş ve durumunun ciddi olduğunu söylemiştir. Doktor polis memuru Cafer'in gidip ilaç bulmasını istemiştir. Kendisi kalp masajı yaparken diğerlerinin suni teneffüs yapmalarını istemiştir. Bir süre daha bu şekilde devam etmişlerdir. Doktor hastanın nabzını tekrar kontrol edip kalbini dinledikten sonra Mahmut Tanlı'nın öldüğünü söylemiştir, fakat yine de kalp masajına ve suni teneffüse devam etmek gerekliydi. Bir süre daha devam ettikten sonra doktor hastanın öldüğünü ve yapılabilecek bir şey kalmadığını söylemiştir. Durum telsizle Emniyet Genel Müdürlüğü'ne bildirilmiştir. Ne kendisi ne de meslektaşları Mahmut Tanlı'nın ölümüne neden olacak bir davranışta bulunmamışlardır.

Doğubeyazıt Savcısı Tarafından 30 Haziran 1994 Tarihinde Ahmet Gerez'den Alınan İfade

42. Bir avukat olan tanık başvuranın ve ailenin diğer üyelerin kendi bürosuna geldiklerini, Mahmut Tanlı'nın ölümünün şüpheli olduğunu ve yasal olarak ne yapılabileceğini sorduklarını söylemiştir. Defnedilmeden önce cesedin Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesi gerektiğini söylemiştir. Bu öneriyi kabul etmişlerdir. Savcıya beraber sundukları dilekçeyi onlar adına yazmıştır. Savcı, taleplerinin kabul edilmesinin mümkün olduğunu bildirmiştir. Birkaç saat sonra tanığa telefon etmiş ve cesedin gönderileceğini ancak bunun için özel bir tabut hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Bunun için savcılıkta bir bütçe ayrılmadığını ancak bölge valiliğinden yardım alınabileceğini eklemiştir. Tanık aileye, tabut bulunur bulunmaz savcının cesedi Enstitüye göndereceğini söylemiştir. Aile oradan ayrılmış ve bir saat sonra geri dönmüştür. Cesedin nakledilmesinin zor olduğunu ve bu esnada bir şey olmasından korktuklarını söylemişlerdir. Tanık aileyle birlikte savcılığa gitmiş ve başvuran savcıya sözlü olarak inceleme isteğinden vazgeçtiğini söylemiştir. Savcı cesedin gönderilmesinin yasal açıdan olayların aydınlanmasında büyük bir avantaj sağlayacağını ifade etmiştir. Başvuran ailesiyle beraber gitmiş ve bir saat sonra geri gelmiştir. Cesedi göndermekten vazgeçtikleri konusunda kararlı olduklarını ve defnetmek istediklerini tekrarlamıştır. Savcı ailenin isteğini kabul etmiştir. Aile defin iznini aldıktan sonra Mahmut Tanlı'nın cesedini morgdan alarak köye dönmüşlerdir.

Doğubeyazıt Savcısının 30 Haziran 1994 Tarihinde Dr. Yunus Agravlı'dan Aldığı İfade

43. Tanık Devlet Hastanesi'nde görevde iken, bir polis memuru gelmiş ve acil yardıma ihtiyacı olan bir hasta olduğunu söylemiştir. Polis arabasıyla Uluyol Karakolu'na götürüldüğünde hasta bir sıranın üzerinde yatmakta idi. Nabızı dakikada 200'dü, kalp atışları düzensiz ve zor nefes alıp vermekte idi. Hastanın durumu ciddi idi. Bir polis memurundan adrenaline atropine isimli bir ilaç bulup getirmesini istemiştir. Hastanın genel görüntüsü uyukluydu, solunumu durmuştu ve kalp atışları duyulmuyordu. Doktor hemen kalp masajı yapmaya başlamış ve diğerlerinin de aynı anda suni solunum yapmalarını istemiştir. Beş on dakika süre ile devam etmişlerdir. Hayati fonksiyonların devam ettiğini gösteren bir işaret görülmemiştir. Gözbebekleri büyümüşü ve küçük bir refleks bile yoktu. Hastanın öldüğünü farkedince ilk yardıma devam etmeyi bıraktı. Ancak kalp masajı ve suni solunum yarım saat sürebildiği için polis memurlarına devam etmelerini söyledi. Ancak bir fayda sağlamadı.

Doğubeyazıt Savcısı Tarafından 1 Temmuz 1994 tarihinde Alınan Başvuranın İfadesi

44. 27 Haziran 1994 tarihinde jandarmalar oğlu Mahmut'u aradıklarını söyleyerek köye gelmişlerdir. Mahmut Tanlı'yı bulduklarında beraberlerinde götürmüşlerdir. 28 Haziranda başvuran oğlunu görmek istemiş fakat görüşmelerine izin verilmemiştir. 29 Haziranda oğlu Hasan'ın evinde iken, sabah saat 5.30 sıralarında bir polis arabası gelmiş ve kendisini polis şefine götürmüştür. Polis şefi oğlunun öldüğünü söylemiştir. Başvuran oğlunun hasta olmadığını, durumun çok şüpheli görüldüğünü ve oğlunun ölesiye işkenceye uğramış olabileceğini ifade etmiştir. Savcıyla konuşmak istediğini söylemiştir. Daha sonra savcı gelmiş ve otopsi işlemlerinin yapıldığını ve bunun sonucunda herhangi bir işkence izine rastlanmadığını ve oğlunun kalp krizi sonucu öldüğünü bildirmiştir. Başvuran, oğlunun ölümüne neden olacak derecede işkenceye maruz kalmış olabileceğini tekrarlamıştır.

45. Başvuran, cesedin Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesinin mümkün olduğunu söyleyen Avukat Ahmet Gerez'i görmeye gitmiştir. Bunun için bir dilekçe hazırlamış ve savcıya göndermişlerdir. Savcı bunun için özel bir tabut hazırlanması ve bu konunun

çözülmesi gerektiğini söylemiştir. Bunun için bazı fonlardan faydalanmanın mümkün olduğunu söylemiştir. Başvuran, aile büyükleri ve akrabalar konuyu tartışmışlar ve çeşitli zorlukların çıkabileceği ve baskı altına girebilecekleri endişesiyle bu fikirden vazgeçmişlerdir. Avukat cesedi Enstitüye göndermelerinin avantaj sağlayacağını ve tekrar düşünmelerinin onların lehine olacağını söylemiştir. Aile konuyu tekrar görüşmüş ve Ahmet Gerez ile birlikte savcıya gidip cesedi göndermeme kararı aldıklarını bildirmiştir. Savcı defin izni vermiş ve Mahmut Tanlı defnedilmek üzere köye götürülmüştür.

46. Başvuran oğlunun ölümüne neden olan kimseler hakkında soruşturma açılmasını ve cezalandırılmalarını istemiştir.

Nihat Acar'ın Doğubeyazıt Savcısı Tarafından Alınan 1 Temmuz 1994 Tarihli İfadesi

47. Bir polis memuru olan tanık, Şef Ali Gündoğdu, Ökkeş Aybar ve Murat Demirpençe tutuklu odasına girdiklerinde Terörle Mücadele Şube Müdürü'nün odasında oturmakta idi. Gündoğdu Ahmet Akkuş'un ifadesini istemiş ve bu ifadeleri de beraberinde götürmüştür. 10 –15 dakika sonra geri dönmüş ve Mahmut Tanlı'nın hastalandığını söylemiştir. Polis memurlarından birine hemen bir doktor bulmasını söylemiştir. Tanık, hastayı görmek için odaya girmiştir. Ökkeş Aybar hastanın göğsünü açmış ve nefes almasını sağlamaya çalışmıştır. Kısa bir süre sonra Dr. Agralı gelmiştir. Kalp masajına ve suni solunuma ihtiyacı olduğunu söylemiştir. Şoföre ilaç getirmesi için eczaneye gitmesini, ancak birkaç dakika sonra hastanın öldüğünü söylemiştir. Tanık Mahmut Tanlı'nın işkence gördüğünü veya dövüldüğünü görmemiş ya da duymamıştır. Meslektaşlarının odaya girmesi ve tekrar çıkmaları arasında kısa bir süre geçmiştir.

Cafer Yiğit'in Savcı Tarafından Alınan 1 Temmuz 1994 Tarihli İfadesi

48. Doğubeyazıt Emniyet Müdürlüğü'nün Terörle Mücadele Şubesinde bir polis şoförü olan tanık o akşam görevde idi. Polis şefi Gündoğdu ve memurları Aybar ve Demirpençe akşam saat dokuz sıralarında Uluyol Polis Karakolu'na gelmiştir. Polis şefi elinde bir dosya taşımakta idi. Mahmut Tanlı'nın tutulduğu odaya girmişlerdir. Tanık ve diğer memurlar şefin odasında beklemekte idiler. Yaklaşık on dakika kadar bir süre geçtikten sonra polis şefi odadan çıkmış, tutuklunun hasta olduğunu söylemiş ve arabayla gidip bir doktor bulmasını istemiştir. 800-1000 metre kadar ilerdeki hastaneye gitmiş ve beş on dakika sonra Dr. Agralı ile birlikte dönmüştür. Doktor tutuklunun nabzını ve kalbini kontrol ettikten sonra kalp masajı ve suni solunum yapılması gerektiğini söylemiştir. Tanıktan eczaneden bir ilaç bulmasını istemiştir. Tam gitmek üzereyken artık gerek kalmadığını hastanın öldüğünü bildirmiştir. Karakolda Ahmet Tanlı'nın işkenceye uğradığını görmemiştir.

Ömer Güzel'in Doğubeyazıt Savcısı Tarafından Alınan 1 Temmuz 1994 Tarihli İfadesi

49. İstihbarat biriminde görevli bir tanık olan polis memuru akşam saat 9 sıralarında Uluyol Karakoluna gelmiştir. Üç meslektaşı Mahmut Tanlı'nın ifadesini almaya gittiklerinde diğerleriyle birlikte çay içmekteydi. Yaklaşık 10 dakika sonra şef Gündoğdu dışarı çıkmış ve tutuklu hastalandığı için şoföre acilen bir doktor bulup getirmesini söylemiştir. Tanık odaya girmemiştir. Doktorun şoföre bir ilaç bulmasını söylediğini ve biraz sonra da bu isteğinden vazgeçtiğini duymuştur. Kendisinin orada bulunduğu süre içinde hiç kimse Mahmut Tanlı'ya işkence yapmamıştır.

Doğubeyazıt Bölge Jandarmanın Doğubeyazıt Savcısı'na Gönderdiği 1 Temmuz 1994 Tarihli Yazı

50. Bu yazı 13 Mayıs 1994 tarihli olay tespit tutanağına gönderme yaparak teröristler ve güvenlik güçleri arasında çıkan çatışmadan sonra 24 teröristin tutuklandığını ya da öldüğünü ve bazı belgelerin ele geçirildiğini belirtmekteydi. Bu belgelerden birisi de PKK üyelerinin listesi idi ve Mahmut Tanlı'nın ismi bu listenin 45. sayfasında yer almaktaydı.

Ali Temtek, Musa Sabas, Mahmut Ardin ve Mirsevdin Timur'un Doğubeyazıt Savcısı Tarafından Alınan 25 Temmuz 1994 Tarihli İfadeleri

51. Köylülerden alınan bu ifadeler Mahmut Tanlı'nın daha evvel sağlık problemi veya hastalığı olmadığını ifade etmektedir.

Doğubeyazıt Askerlik Bürosunun Doğubeyazıt Savcısı'na Gönderdiği 27 Temmuz 1994 Tarihli Yazı

52. Askerlik hizmeti sırasında herhangi bir sağlık problemi olup olmadığına ilişkin soruya cevaben Mahmut Tanlı'nın dosyasının incelenmesinin ardından sağlığı hakkında tıbbi rapor bulunmadığını bildirmişlerdir.

Ağrı Savcısı Tarafından Ağrı Ceza Mahkemesi İçin Hazırlanan 3 Ağustos 1994 tarihli İddianame

53. Bu iddianame Mahmut Tanlı'ya kötü muamele ve işkence yapmak suretiyle ölümüne neden oldukları için Ali Gündoğdu, Ökkeş Aybar ve Murat Demirpençe'yi Türk Ceza Kanunu'nun 243. maddesinin 2. fıkrası gereğince suçlamıştır. Otopsi sonucunda ölümün kalp krizi sonucunda gerçekleştiği ve herhangi bir kötü muamele veya işkence izine rastlanmadığını gösteren deliller de dahil olmak üzere diğer kanıtlar özetlenmiştir. İddianamenin sonunda ölüme neden olma konusunda sanıkların ihmalinin veya hatasının var olup olmadığı (işkence veya korkutma ile) mahkemece değerlendirilir denmektedir.

Başvuranın Doğubeyazıt Savcısı Tarafından Alınan 6 Haziran 1995 Tarihli İfadesi

54. Adalet Bakanlığı'ndan (Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Müdürlüğü) gelen yazı ve eklerinin başvurana okunduğu belirtilmiştir.

55. Başvuran, oğlu gözaltında iken kalp krizi sonucunda öldüğünün kendisine bildirildiğini belirtmiştir. Savcı otopsi yapıldığını ve otopsinin kalp krizi sonucunda ölümün gerçekleştiğini doğruladığını ve kötü muameleyle ilişkin herhangi bir iz bulunmadığını ifade etmiştir. Başvuran daha kesin bir sonuç elde edilmesi için cesedin Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesini talep etmiştir. Savcı bu isteği kabul etmiş ve başvuran tabut temin etmek için ayrılmıştır. Başvuran konuyu birkaç saat boyunca aile büyükleriyle tartışmış ve sonunda cesedin naklinin çok zor olacağına karar vermişlerdir. Savcıya gidip sözkonusu taleplerinden vazgeçtiklerini bildirmişlerdir. Savcı ölüm sebebinin saptanmış olmasına rağmen, cesedin daha detaylı bir inceleme için Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesinin faydalı olacağını ifade etmiştir. Ancak ısrar etmişler ve cesedi köye götürmüşlerdir.

56. Dilekçesini, imzasını ve vekaletnameyi teyit etmiştir. Oğlunu öldürenlerin bulunup cezalandırılmalarını istemiştir.

2. Ağrı Ceza Mahkemesi'ndeki İşlemler

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 12 Ağustos 1994 tarihli Tutanakları

57. Mahkeme, sanıkları ifade vermek üzere davet etmeye, daha önceki mahkumiyet kararlarının kayıtlarını almaya ve tanıkları çağırmaya (başvuran, Dr. Agrali, Ahmet Gerez, Ali Temtek, Musa Sabas, Mirsevdin Timur, Mahmut Ardin, Ömer Güzel, Cafer Yiğit, Nihat Açar, ve Ahmet Akkuş) karar vermiştir.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 22 Eylül 1994 Tarihli Tutanakları

58. Mahkeme tanıklardan çoğunun ve sanıkların ikisinin ifadesini almıştır. Murat Demirpençe katılmamıştır.

59. Ökkeş Aybar, Mahmut Tanlı'yı sorguladıklarını söylemiştir. Polis şefi Gündoğdu kendisine PKK militanı olarak aranmakta olduğunu söyleyince konuşması ve sesi değişmiştir. Yüz ifadesi de değişmiştir. Kendisini iyi hissetmediğini söyleyince onu bir sıranın üzerine yatırmışlardır. Nefes almakta zorlandığı için ona yardım etmeye çalışmışlar ve doktor çağırmışlardır. Bir süre sonra doktor gelmiş ve hastanın öldüğünü söylemiştir. Hiçbir şekilde kötü muamele ve işkence yapılmamıştır.

60. Ali Gündoğdu Tanlı'ya iddialar hakkında bilgi vermiş ve PKK militanı olduğunu gösteren belgeler olduğunu söylemiştir. Tanlı birdenbire rahatsızlanmış, sesi titremeye başlamış ve nefes alıp vermekte zorlanmıştır. Sorgulamayı kesip nefes almasını kolaylaştırmaya çalışmışlardır. Aynı zamanda hastane ile irtibata geçmişlerdir. Bir doktor gelmiş ve birkaç dakika sonra Tanlı hayatını kaybetmiştir. Gündoğdu kendisine yapılan suçlamayı reddetmiştir.

61. Başvuran oğlunun sağlık problemi olmadığını ve askerlik hizmetini de sağlığıyla ilgili problem yaşamadan tamamladığını belirtmiştir. Oğlunun öldürülmesinden sonra kendisine hemen haber verilmemiştir. Otopsiyi yapan doktorun baskı altında olduğunu düşünmektedir. Sanıklar oğlunun ölümüne neden olacak derecede işkence yapmışlardır. Kendisine yöneltilen bir soruya cevaben, misillemeden korktuğu için oğlunun cesedinin Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesine izin vermediğini ifade etmiştir. Savcı inceleme için gönderilmesinin mümkün olduğunu belirtmiş ancak başvuran öldürülmekten korkmuştur. Otopsi raporunu kabul etmemiştir. Ayrıca imza sahiplerinden birinin orada olmadığı söylentisini duymuştur. Oğlunun kalp krizi sonucunda ölmüş olması mümkün değildir.

62. Örtülü Köyü'nden Mirsevdin Timur, Mahmut Tanlı'nın sağlık problemi olmadığını teyit etmiştir.

63. Polis memuru Nihat Açar davalılar ve merhum sorgulama odasında iken kendisinin dışarıda olduğunu belirtmiştir. Birkaç dakika sonra Ali Gündoğdu gelmiş ve merhumun rahatsızlandığını söyleyerek şoförü, doktor getirmesi için göndermiştir. Odaya girdiğinde polis memurları hastanın nefes alabilmesi için rahatlatmaya çalışıyorlardı. Doktor beş dakika içinde gelmiştir. Merhumun görünüşünde işkenceye uğradığını gösteren bir belirti yoktur ve işkence yapıldığını da görmemiştir.

64. Köylü Mahmut Ardin, Mahmut Tanlı'nın sağlık problemi olmadığını ifade etmiştir. Ceset yıkanırken kendisi de orada bulunmaktaydı. Kollarda işkence yapıldığını gösteren izler ve yanlarda morluklar vardı. Daha önceki ifadesinde sorulmadığı için bunları söylememiştir.

65. Polis memuru Cafer Yiğit, davalılar merhumu sorgulamak üzere odaya girdiklerinde karakolda görevli idi. Kısa bir süre sonra Ali Gündoğdu çıkıp merhumun rahatsızlandığını söylemiş ve bir doktor bulunmasını istemiştir. Doktor getirmek için karakoldan ayrılmıştır. Beş ya da on dakika içinde doktoru bulup getirmiştir. Merhumun işkenceye uğradığını ne görmüş ne de duymuştur. Bitişikteki odada oturmaktaydılar ve içerden gelen sesleri duymamaları mümkün değildir.

66. Polis memuru Ömer Güzel merhumun sorgulandığı odada değildi. Davalıların ve Tanlı'nın odaya girdiklerini görmüştür. 10 dakika sonra Ali Gündoğdu dışarı çıkıp Tanlı'nın rahatsızlandığını söylemiş ve doktor çağırılmasını istemiştir. Cafer 5 10 dakika içinde geri dönmüştür. Davalıların Tanlı'ya işkence ettiklerini ne görmüş ne de duymuştur. İşkence görmüş olsaydı bunu duymamış olmaları imkansızdı.

67. Örtülü muhtarı Ali Temtek orada değildi ve cenaze törenine katılmadı.

68. Mahkeme davalılar ile ilgili kayıtları istemeye, Murat Demirpençe'ye celpname göndermeye, Dr. Agralı hakkında istinabe müzekkeresi göndermeye ve Ahmet Gereş, Musa Savaş ve Ahmet Akkuş'a da celpname göndermeye karar vermiştir.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 20 Ekim 1994 tarihli Tutanakları

69. Murat Demirpençe katılmıştır. Merhumu sorgulama odasına kendisinin götürdüğünü ifade etmiştir. Tanlı odada bulunan bir sıraya oturmuştur. Polis Şefi Gündoğdu Tanlı'ya orada bulunmasının sebebini bilip bilmediğini sormuştur. Bilmediğini söyleyince polis şefi oraya getirilme sebebini açıklamıştır. Merhum titremeye başlamıştır. Sesi değişmiş, rengi solmuş ve kötü hissetmeye başlamıştır. Şef durumu telsizle haber vermiştir. Cafer'i doktor getirmesi için göndermelerini takiben on dakika içinde doktorla birlikte geri dönmüştür. Doktor hastayla ilgilenmiş ve ilaç getirmesi için Cafer'i göndermiştir. Kendisi ve meslektaşları merhuma işkence yapmamışlardır.

70. Mahkeme istinabe müzekkeresinin ve diğer tanıkların celpnamelerinin cevaplarını beklemek amacıyla ertelemeye karar vermiştir.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 17 Kasım 1994 Tarihli Tutanakları

71. Dr. Agralı'nın istinabe müzekkeresine cevaben daha önceki ifadesini tekrarladığı belirtilmiştir.

72. Ahmet Akkuş 17 Şubat 1994 tarihli ifadesini reddetmiştir. Gözleri bağlı durumda idi ve yazılı olanları ve merhumun PKK militanı olup olmadığını bilmiyordu.

73. Köylü Musa Savaş, Mahmut Tanlı'nın sağlık problemi olmadığını ve başka bir şey bilmediğini söylemiştir.

74. Mahkeme Ahmet Gerez'e gönderilen celpnemenin cevabını beklemeye ve otopsi raporu hakkında soru yöneltmek amacıyla Dr Agrali adına tekrar istinabe müzakeresi düzenlemeye karar vermiştir.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 22 Aralık 1994 Tarihli Tutanakları

75. Mahkeme, sözkonusu konular hakkındaki yanıtların beklenmesi için, davanın ertelenmesine karar vermiştir.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 12 Şubat 1995 Tarihli Tutanakları

76. Mahkeme adresi bulunamayan Ahmet Gerez'i dinlemekten vazgeçmiş ve dosyayı Adli Tıp Enstitüsü'ne göndermeye, ölüm nedeni hakkındaki görüşlerini ve işkence sonucunda ölüp ölmediğini sormaya karar vermiştir.

16 Mart ve 13 Nisan 1995 Tarihli Ağrı Ceza Mahkemesi Tutanakları

77. Mahkeme, Adli Tıp Enstitüsü'nün cevabını beklemeye karar vermiştir.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 23 Mayıs 1995 Tarihli Tutanakları

78. Adli Tıp Enstitüsü'nün 1. Uzman Komitesi'nin raporu gereğince Mahmut Tanlı'nın cesedinin mezardan çıkarılmasına karar vermiştir.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 13 Temmuz, 14 Eylül, 24 Ekim, 28 Kasım 1995 ve 18 Ocak, 29 Şubat ve 26 Mart 1996 Tarihli Tutanakları

79. Mahkeme, Adli Tıp Enstitüsü'nün raporunu beklemeye karar vermiştir. 18 Ocak 1996 tarihinde gecikme de belirtilerek, görüşün bildirilmesini talep eden bir mahkeme kararı çıkarılmıştır.

İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'nün 1. Uzman Komitesi Tarafından Çıkarılan 13 Mart 1996 Tarihli Rapor

80. Raporda dosya içinde sunulan deliller değerlendirilmiştir. 9 Haziran 1995 tarihinde mezardan çıkarılan ceset üzerinde otopsi yapılmış ve 12 Haziran 1995 tarihinde otopsi raporu hazırlanmıştır. Raporda cesedin çürümüş olduğu belirtilmiştir. Baştaki yumuşak dokunun büyük bir kısmı kaybolmuş; radyoskopi iskelet sisteminin bazı özelliklerini veya yabancı metal nesneleri ortaya koymamış; kafatası dokusunda hasar görmüş bir bölgeye rastlanmamış; daha önceki otopside tespit edilen 3-5 cm hasar gözlemlenmiş; yüz kemikleri ve dişlerin sağlam olduğu görülmüştür; kalbin bozulmuş ve çürümüş görüntüsüne rağmen, boşluklar açılmamıştır; çürümenin oldukça ileri olması ana damarların veya koroner arterlerin (kalp zarını besleyen damarlar) incelenmesini engellemiştir; karın ve akciğerlerin özellikleri farkedilemiyordu; boynun incelenmesi standart parçalara ayırma işleminin yapılmadığını göstermiştir; yapılan toksik analiz sonucunda da herhangi bir maddeye rastlanmamıştır.

81. Şu sonuçlara varılmıştır: eldeki verilere göre yapılan otopside vücuttaki üç bölge incelenmek üzere açılmış, kalpte ve koroner arterlerin ön iç kısmında pıhtılaşma meydana gelmiş, kalp damarlarındaki emboli nedeniyle ani kalp krizi meydana gelmiştir. Ancak, ceset

mezardan çıkarıldıktan sonra yapılan otopsi organların çıkarılmadığını, bölümlere ayrılıp incelenmediğini ve kalp karıncıklarının açılmadığını ortaya koymuştur. Bu nedenle anlatılan değişiklikler bilimsel bir değer taşımamaktadır. İşkencenin sözkonusu olduğu hallerde yaraya ait değişiklikler dışardan yapılan yüzeysel bir incelemeyle gözlemlenemez. Travmatik değişikliklerin incelenmesi için deri ve derin kas dokularının bölümlere ayrılarak incelenmesi gerekmektedir. Elektrik şoku verilip verilmediğini anlamak için ağız içinin, kulakların burundaki alt ve üst doku örneklerinin alınıp incelenmesi ve genital bölgelerin incelenmesi ve histopatoloji analizi için organlardan örnekler alınması gerekli idi. Birleşmiş Milletler tarafından yayınlanan Minnesota otopsi protokol modelinde yer alan testlerin hiçbirisi yapılmamıştır. Bu nedenle adli prosedür tamamlanmamıştır.

82. Otopsi bulguları sonucunda, kemik kırılmasına neden olacak bir yaralanmaya maruz kalmadığı ortaya çıkmıştır. Ancak cesetteki bozulmanın ileri safhada olması sebebiyle merhumun işkence, saldırı veya elektrik şoku sebebiyle öldüğünü tespit etmenin veya ölüm sebebinin ne olduğunu saptamanın mümkün olmadığı saptanmıştır.

Ağrı Ceza Mahkemesi'nin 14 Mayıs 1996 Tarihli Kararı

83. Mahkeme, kanıtları özetlemiştir. Mahkeme, Mahmut Tanlı'nın ölümüne davalıların sebep olduğuna dair iddiayı kanıtlayacak somut delil bulunmadığına dair savcının görüş belirttiğini dikkate almıştır. Mahkeme huzuruna çıkan tanıkların ifadeleri davalıların merhuma kötü muamele yaptığı veya işkence ettiği sonucuna varmak için yeterli değildir.

Dosyadaki belgelere ve rapora göre merhum 27 Haziran 1994 tarihinde PKK militanı olmak şüphesiyle jandarma tarafından tutuklanmış ve aynı gün sorgulanmak üzere polise teslim edilmiştir. Ancak yapılacak işler olduğu için aynı gün sorgulamamışlar ve ertesi gün sorgulamaya başladıklarında Tanlı rahatsızlanmış ve sonunda da ilk yardım çabalarına rağmen hayatını kaybetmiştir.

Cesedin incelenmesinin sonucuna ve bir kopyası dava dosyasında bulunan 28 Haziran 1994 tarihli otopsi raporuna göre baş üzerinde kötü muamele yapıldığına dair izler veya doku üzerinde bir hasar yoktu; sağ köprücük kemiğinin üzerinde muhtemelen iki gün önce oluşmuş 2 cm çapında üzerinde kabuk oluşmuş bir kesik vardı. Sırtta ellerde veya kollarda kötü muameleye maruz kaldığını gösteren izler yoktu. Kalçaların sol yanlarında bir hafta önce oluştuğu tahmin edilen 2x2cm'lik üzeri kabuk bağlamış kesikler vardı. Bacaklarda veya ayaklarda kötü muamele gördüğünü gösteren izler yoktu. Merhumun vücudu üzerinde otopsi yapılmıştır. Göğüste de kötü muamele izi yoktu. Köprücük kemikleri ve göğüs kafesi de sağlamdı. Boyunda morluklar yoktu. Göğüste kan toplanmamıştı. Kalbin incelenmesinden apex cordis üzerinde solgun renksiz bölgenin yanında morluk görülmüştü. Koroner arterlerin ön kısımlarında kan pıhtısı oluşmuştu. Kalpte de kan pıhtılaşması vardı ve akciğerlerde de pigment noktaları vardı. Göğüs ve karın boşluklarında da kan toplanması yoktu. Mide ve bağırsakların durumu normaldi. Kemiklerde veya kafa derisi üzerinde kötü muamele yapıldığını gösteren belirtiler yoktu. Kırık kemikler veya ödem oluşumu yoktu. Beyinde hasar yoktu ve beyin dokusu üzerinde kanama veya renksizleşme görülmemişti. Ölüm sebebi olarak kalpteki kan damarlarında oluşan embolinin kalbin durmasına sebep olduğu gösterilmiştir.

Adli Tıp Enstitüsü ile irtibata geçilip görüşleri sorulmuştur. 1. Uzman Komite 13 Mart 1996 tarihli raporunda lokal olarak yapılan otopsinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Ceset mezardan çıkarıldıktan sonra kalan parçalar üzerinde yapılan otopsinin, vücudun yumuşak

dokularının ve iç organların bozulması sebebiyle, kötü muamele veya işkence sonucunda öldüğünü söyleyebilmek veya ölüm nedenini saptamak için yeterli olmadığı belirtilmiştir.

Yukarıdaki belgelerin ve otopsi raporunun özetlenmesinden sonra, ölüm sebebini saptamak mümkün olmamıştır. Davalıların itirazları da çürütülmemiştir. Bu sebeple davalıların suçu işlediğine dair karar vermek mümkün değildir. Ölüm sebebi saptanamamıştır ve bu sebeple davalıların işledikleri iddia edilen suçu bütün şüpheleri ortadan kaldıracak şekilde kanıtlayacak kuvvetli deliller mevcut değildir. Bu nedenle bütün davalıların beraat etmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

Temyiz Mahkemesi'nin 11 Kasım 1996 Tarihli Kararı

84. Mahkeme, başvuranın 15 Mayıs 1996 tarihinde beraat kararına itiraz ettiğini dikkate almıştır. Ancak davaya müdahil olarak katılmak istediğini belirten bir dilekçe sunmadığı için Ağır Ceza Mahkemesi temyize gitmesine izin vermemiştir. Başvuran, 15 Haziran 1996 tarihinde bu itiraza karşı dilekçe sunmuştur.

85. Mahkeme oybirliğiyle, başvuranın taraf olmaması nedeniyle Ağır Ceza Mahkemesi'nin temyize izin vermeme kararının doğru olduğu sonucuna varmıştır. Başvuru sahibinin dilekçesi bu nedenle reddedilmiştir.

1. Mütferrik

Dr. C. Milroy'un 20 Mayıs 2000 tarihli Adli Raporu

86. Bu rapor başvuran adına Sheffield Üniversitesi'nde Adli Patoloji'de ders veren ve merkez büroda danışman patolog olan Dr Milroy tarafından hazırlanmıştır.

87. Rapor otopsi bulgularını tekrar değerlendirmiştir. Organ ağırlıklarının kaydedilmediğini veya toksikoloji ya da histoloji için herhangi bir parçanın muhafaza edilmediğini dikkate almıştır. Ölüm sebebini kalp damarlarında oluşan emboli sonucunda meydana gelen kalp krizi olduğu iddia edilmesine rağmen, göğüsteki organlar üzerinde böyle bir bulgunun tasviri yoktu. Daha sonra Haziran 1995'te yapılan *post mortem* otopsi, kalbin açılmadığını, parçalara ayrılıp tahlil edilmediğini işkence nedeniyle oluşabilecek yaralara ait değişikliklerin saptanabilmesi için parçalama ve tahlil işlemlerinin yapılmadığı, boyun kısmının ilk inceleme sırasında klasik yöntemle parçalara ayrılmadığı (hyoid bone; dil kemiği ve thyroid cartilage; tiroid kıkırdağına dokunulmamıştı). Başvuran tarafından çekilen cesede ait fotoğrafların siyah beyaz fotokopileri vücuttaki yaraların görülebilmesi için yeterli değildir.

88. Mahmut Tanlı'nın ölümünden sonra yapılan *post mortem* incelemenin tamamıyla yetersiz olduğu görüşü sunulmuştur. Ölümün kalp krizi sonucunda gerçekleşmesinin patolojik bir temeli yoktur. Koroner damarlarda emboli olduğu söylenmiştir, fakat bu embolinin kaynağı tasvir edilmemiş, organlardaki düzensizlik de anlatılmamıştır. Kalp parçalara ayrılıp incelenmiş olsaydı; ki ikinci incelemede bunun yapılmadığı ortaya çıkmıştır; sözü edilen embolinin ölümden sonra meydana gelen kan pıhtılaşması olduğu ve hayatta iken oluşmadığı anlaşıldı. Yirmi iki yaşında bir insanda emboli veya tromboz olması istisnaidir; ancak bu durumda damarlarda değil koroner arterlerde olması beklenir. İlk *post mortem* incelemede

patoloji eğitimi almamış doktorlar tarafından belirtilen ölüm nedeni yanlış olduğu için bertaraf edilebilir.

89. Profesyonel sayılamayacak bu incelemede doktorlar tarafından henüz oluşmuş yaralar tespit edilmemiş olmasına rağmen, yüzeysel değişikliklerin saptanıp saptanamayacağı sorgulanmalıdır. Cilt üzerinde bu tür yaralar olsaydı bir yıl sonra ikinci bir inceleme yapan patolojistlerin bu izleri görmesi mümkün değildir.

90. Mahmut Tanlı'nın işkence sonucu ölmüş olması olasılığı kuvvetli bir biçimde değerlendirilmelidir. Boyunda oluşan izlerin saptanabilmesi için detaylı ve usulüne uygun bir parçalara ayırma işleminin yapılması gereklidir; ancak bu gereklilik yerine getirilmemiştir. Hyoid bone (dil kemiği) ve thyroid cartilage (tiroid kıkırdığı) üzerinde herhangi bir hasar görülmemesi, yapı yaşlı bir insaninkine göre daha fazla kıkırdaklı ve kırılmaya da daha az müsait olduğu için durumu çözümleyici ve aydınlatıcı değildir. Üzerinde düşünülmesi gereken diğer bir olasılık da patolojik saptamaların yoksun veya minimum olduğu, ayrıca *restraint asphyxia* ya da *positional asphyxia* (boğulma) dır. Post mortem teknikleri bunların saptanabilmesi için mevcuttur ancak bu teknikler kullanılmamıştır. Başka bir olasılık ise cilt üzerinde hafif değişiklikler bırakan ve dikkatli bir inceleme gerektiren elektrik akımı uygulamasıdır. Bu sebeplerle yapılan otopsi yeterli değildir.

91. Otopsi raporu bulguları ölümün doğal yollardan gerçekleştiğini desteklememektedir ve başka bir doğal sebep de gösterilmemiştir. Ölüm sebebinin doğal olmaması durumunda doğal olmayan sebeplerin dikkatli bir biçimde düşünülmesi gereklidir. Ancak ilk otopsi ölüme yol açabilecek ince ve yüzeysel kötü muamele ve işkence türlerini tespit edebilmek için yeterli değildir.

II. İLGİLİ İÇ HUKUK VE UYGULAMASI

92. Hukuka aykırı olan fiillerin sorumluluğu hakkındaki kurallar ve işlemler şöyle özetlenebilir.

A. Cezai İşlemler

93. Ceza Kanunu'na göre adam öldürmek (448-455. maddeler) ve adam öldürmeye teşebbüs etmek (61 ve 62. maddeler) ceza gerektiren suçlardır. Bir devlet memurunun bir kimseye işkence veya kötü muamele yapması da suçtur (işkence suçunu öngören 243 ve fena muameleyi öngören 245. maddeler). Yetkililerin bilgilerine sunulan ihmal veya fiiller hakkında hazırlık soruşturması yapma sorumluluğu CMUK'un 151-153. maddelerince düzenlenmiştir. Bu tür suçlar yetkililere, güvenlik güçlerine veya savcılıklara bildirilebilir. Şikayet yazılı veya sözlü olarak yapılabilir. Sözlü yapıldığı takdirde yetkili bunu kayda geçirmekle yükümlüdür. (Madde 151)

Ölümün doğal nedenlerle gerçekleşmediği hakkında kanıtların mevcut olması durumunda, olayla ilgili bilgisi olan güvenlik güçlerinin savcıya veya ceza mahkemesi yargıcına bilgi vermesi gereklidir. (Madde 152). Ceza Kanunu'nun 235. maddesi gereğince, bilgisi dahilinde işlenen suç polise veya savcılığa bildirmeyen memur hapse mahkum edilir.

Suç işlendiğine dair şüpheye yol açan durumla ilgili olarak herhangi bir şekilde bilgisi olan savcı dava açılıp açılmaması konusunda karar vermek için olayları araştırmak zorundadır. (CMUK 153. madde).

94. İlgili suçun terörle ilgili olması durumunda savcı Devlet Güvenlik Mahkemeleri ve savcılar lehine yetkilerinden vazgeçer.

95. Suçu işleyen kimsenin devlet memuru olması ve görev esnasında işlenmesi durumunda hazırlık soruşturması savcının yetkisini o aşamada *rationae personae* sınırlayan 1609 nolu Memurin Muhakematı Hakkında Kanuna göre yürütülür. Böyle durumlarda ilgili idari kurul (şüphelinin durumuna bağlı olarak bölge veya il) hazırlık soruşturmasını yapar ve lüzum-u muhakeme kararı verir. Lüzum-u muhakeme kararı verildikten sonra dava ile ilgili soruşturma yapmak savcının görevidir.

Kurulun kararına karşı Yüksek İdare Mahkemesi'ne başvurulabilir. Men-i muhakeme kararı verilirse dava otomatik olarak bu mahkemeye gönderilir.

96. Olağanüstü Hal Bölge Valisinin yetkileri hakkındaki 10 Temmuz 1987 tarihli 285 nolu Kanun Hükmünde Kararname'nin 4. fıkrasının i bendi gereğince, 1609 nolu kanun valinin yetkisi altına giren güvenlik güçlerine de uygulanır.

97. Şüphelinin silahlı kuvvetlerin bir üyesi olması durumunda uygulanacak kanun işlenen suçun türüne göre belirlenir. Bu nedenle sözkonusu olan 1632 sayılı Askeri Ceza Kanunu'na göre incelenmesi gereken askeri bir suç ise, cezai muameleler Askeri Mahkemelerin Kuruluşu ve İşleyişi Hakkındaki 353 sayılı kanuna göre yürütülür. Silahlı Kuvvetlerin bir üyesi hafif bir suç işlediği takdirde uygulanması gereken CMUK hükümleridir. (bkz. Anayasanın 145. maddesinin 1. bendi ve 353 nolu kanunun 9 ve 14. bölümleri).

Askeri Ceza Kanunu, Silahlı Kuvvetlerin bir üyesini verilen emre uymamak suretiyle bir kimsenin hayatını tehlikeye atarsa bunu askeri suç sayar. (Madde 89). Bu durumlarda, sivil şikayetçiler şikayetlerini CMUK'da belirtilen yetkililere (bkz. yukarıdaki 93. prg.) ya da suçu işleyen memurun amirine karşı sunabilirler.

B. Cezai Fiillerin Gerektirdiği Hukuki ve İdari Sorumluluk

98. İdari Usul Hakkındaki 2577 sayılı Kanunun 13. Bölümü gereğince yetkililerin bir fiilinden dolayı zarara uğrayan kimse suçun işlenmesini takip eden bir yıl içinde tazminat talebinde bulunabilir. Talebin kısmen veya tamamen reddedilmesi ya da atmış gün içinde cevap verilmemesi durumunda mağdur olan kimse idari işlem başlatabilir.

99. Anayasanın 125. maddesinin 1. ve 7. fıkraları şu şekildedir:

“İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır...”

İdare kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür.”

Bu hüküm belirli bir durum ile ilgili şartlarla ilgili olarak Devletin kamu düzeni ve güvenliğini sağlama, insanların hayatı veya mülkünü koruma sorumluluğunu yerine getiremediğini ortaya koyduğu durumlarda, Devlete atfedilebilecek bir şiddet eylemi olmasına gerek olmaksızın, Devletin objektif sorumluluğunu belirler. Bu kurallar gereğince, idare kimliği tesbit edilemeyen kimselerce yapılan fiillerin sonucunda kayba uğrayan kimselere tazminat vermekle sorumludur.

100. Son cümlesi bir önceki paragraftaki hükmün son cümlesinden esinlenen 16 Aralık 1990 tarihli 430 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 8. maddesi aşağıdaki gibidir.

“Bu Kanun Hükmünde Kararname ile Olağanüstü Hal Bölge Valisine ve olağanüstü hal bölgesi dahilindeki il valilerine tanınan yetkilerin kullanılması ile ilgili her türlü karar ve tasarruflarından dolayı bunlar hakkında cezai mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz. Kişilerin sebepsiz uğradıkları zararlardan dolayı Devletten tazminat talep etme hakları saklıdır”.

101. Borçlar Kanunu gereğince yasadışı veya haksız bir fiil nedeniyle zarara uğrayan bir kimse maddi zarar için (41-46. maddeler) ve manevi zarar için (madde 47) tazminat talebinde bulunabilir. Hukuk mahkemelerini davalının işlediği suç hakkındaki bulguları veya bu konudaki kararı bağlamaz (53. madde).

Ancak 657 nolu Devlet Memurları Kanunu’nun 13. bölümü gereğince, görevlinin yetkilerini kullanırken işlediği bir fiil sonucunda zarara uğrayan bir kimse sözkonusu zararın telafi edilmesi için doğrudan ilgili memura karşı değil, görev yaptığı idareye karşı dava açabilir. (bkz Anayasanın 129. maddesinin 5. bendi ve Borçlar Kanunu’nun 55. ve 100. maddeleri). Ancak bu mutlak bir kural değildir. Sözkonusu fiilin yasadışı ve haksız olduğu ve sonuçta idari bir fiil olmadığı saptandığında, memurun işvereni ile ortak sorumluluğu temelinde mağdurun idareye karşı dava açma hakkı saklı kalmak kaydıyla, hukuk mahkemeleri ilgili memur aleyhine tazmin talebinde bulunulmasına izin verir (Borçlar Kanununun 50. maddesi).

C. Post Mortem İncelemeleri Hakkındaki Gereklilikler

102. CMUK’un 79. maddesi aşağıdaki gibidir:

“Bir ölünün adli muayenesi tabip huzuru ile yapılır. Otopsi hakim ve tehirinde zarar umulan hallerde Cumhuriyet savcısı huzurunda biri adli tabip veya patalog olmak şartı ile iki hekim tarafından yapılır.

Zaruret halinde bu işlem bir hekim tarafından da yapılabilir.”

İLGİLİ ULUSLARARASI RAPORLAR VE METİNLER

A. Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi Tarafınca Yapılan Araştırmalar

103. 1999 yılı sonuna dek Avrupa İşkence’yi Önleme Komitesi (CPT) Türkiye’ye 8 ziyaret gerçekleştirmiştir. 1990 ve 1991 yıllarında gerçekleştirilen ilk *ad hoc* ziyaretler değişik birçok kaynaktan alınan, özgürlüğünden yoksun bırakılan özellikle de gözaltında tutulan kimselere yapılan işkence ve kötü muamele hakkındaki raporlar gözönüne alındığında gerekli görülmüştür. Üçüncü ziyaret 1992 yılının sonunda gerçekleşmiştir. Ekim 1994’de, Ağustos ve Eylül 1996’da Ekim 1997 ve Şubat Mart 1999 tarihlerinde de ziyaretler gerçekleştirilmiştir. CPT’nin bu ziyaretlerle ilgili olarak hazırladığı raporlar son ikisi hariç, kamuoyuna açıklanmamıştır; bunların yayınlanması ilgili Devletin onayını gerektirmektedir, ancak yakında böyle bir onayın verilmesi beklenmemektedir.

104. CPT kamuoyuna iki açıklama yapmıştır.

105. 15 Aralık 1992 tarihinde yapılan açıklamada, CPT işkence ve kötü muamelelerinin gözetiminde uygulanan yöntemler olduğu sonucuna varmıştır. 1990 yılındaki ilk ziyarette kötü muamele bağlamında uygulanan yöntemler şu şekildedir: Filistin askısı, elektrik şoku, falaka, tazyikli soğuk su ve çok küçük, karanlık ve havalandırması olmayan odalarda hücre hapsi. Yapılan tıbbi incelemeler, fiziksel ve psikolojik olarak yapılan işkence ve kötü muamele sonucunda görülebilecek açık tıbbi izler ortaya koymuştur. Karakollarda yapılan yerinde incelemeler gözetim ile ilgili oldukça zayıf donanıma sahip olduklarını ortaya koymuştur.

1991’de gerçekleşen ikinci ziyaret, polis işkence ve kötü ve muameleyi engelleme konusunda hiçbir gelişme göstermediğini ortaya koymuştur. Birçok insan, benzer kötü muamele yöntemleri hakkında şikayette bulunmuştur-sopa ve coplarla tecavüz iddialarında artış gözlenmiştir. Yine, bu iddialarda bulunan birçok kimsenin tıbbi olarak incelenmeleri sonucunda vücutlarında iddiaları ile doğru orantılı izler olduğu görülmüştür. 22 Kasım - 3 Aralık 1992 tarihleri arasında gerçekleşen üçüncü ziyaret sırasında delege işkence ve kötü muamele iddialarının oldukça arttığı görmüştür. Doktorlar tarafından muayene olunan birçok insanın vücudunda, iddiaları ile orantılı izler olduğu tespit edilmiştir. Bu olayların bir bölümü listelenmiştir. Bu gelişlerinde CPT Adana’ya gitmiş ve buradaki bir tutuklunun gözetiminde iken falakaya yatırıldığını gösteren ayak tabanlarında kan toplanması ve ayrıca copla dövüldüğünü doğrulayacak şekilde sırtında 10 cm uzunluğunda ve 2 cm genişliğinde dikey mor çizgiler olduğunun saptandığını gözlemlemişlerdir. Ankara ve Diyarbakır’daki karakollarda işkence yapmak için kullanılan teçhizatın mevcut olduğu gözlemlenmiştir; bu teçhizatın varolma sebebini başka bir şekilde açıklamak mümkün değildir. CPT “gözetiminde tutulan kimselere uygulanan işkence ve kötü muamele metodları Türkiye’de yaygın olarak kullanılmaktadır” sonucuna varmıştır.

106. 6 Aralık 1996 tarihinde yapılan ikinci açıklamada CPT aradan geçen dört yıl içinde bu konuda ilerleme kaydedildiğini gözlemlemiştir. Ancak, 1994’deki ziyaretinden sonraki bulguları işkence ve kötü muamelelerinin diğer metodlarının gözetiminde halen kullanılmakta olduğunu ortaya koymuştur. 1996 yılındaki ziyaretleri sırasında CPT delegesi polis işkence ve kötü muameleye devam ettiği yönünde kuvvetli deliller elde etmişlerdir. Eylül 1996’da Adana, Bursa ve İstanbul’daki karakolları ziyaret etmiş, üç cezaevine giderek Adana ve İstanbul’da gözetiminde tutulan kimselerle görüşmüşlerdir. Delegenin adli tıp doktorları tarafından yapılan incelemeler sonunda, kötü muamele iddiaların destekleyen izler; özellikle de falaka, avuç içlerine vurulması ve kolların gerilmesi gibi işkence türlerinin yapıldığı ortaya çıkmıştır. İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nün Terörle Mücadele Şubesinde gözetiminde tutulan 7 kişiye yapılan işkencenin CPT delegesi tarafından Türkiye’de karşılaşılan en dikkat çekici işkence olduğu belirtilmiştir. Kolların uzun süre ile gerili tutulmasından dolayı iki kişi kollarını kullanamaz hale gelmiş ve kollardaki his duyusunu kaybetmiştir; iyileşmenin gerçekleşmesi ise garanti değildir. Türkiye’de polis işkence ve kötü muameleye başvurmasının oldukça yaygın olduğu sonucuna varılmıştır.

B. Birleşmiş Milletler Model Otopsi Protokolü

107. Birleşmiş Milletler tarafından 1991 yılında kabul edilen Yasadışı, Keyfi ve Kısa İnfazların Önlenmesi ve Araştırılması Hakkındaki Kılavuz, savcılar ve tıbbi personel tarafından yürütülen otopsiler için bir rehber oluşturması için bir Otopsi Protokol Modeli içermektedir. Giriş kısmında eksik yetersiz bir inceleme veya rapor, çelişkili durumlar

sözkonusu olduğunda uygun değildir ve ayrıca detayların atlanmasına fırsat vermeyecek şekilde hazırlanan detaylı ve kapsamlı bir rapora ihtiyaç vardır denmektedir:

“Şüpheli ve çelişkili bir biçimde meydana gelen ölümün ardından detaylı bir otopsi yapılması büyük önem taşımaktadır. Belgelendirme ve bilgilerin kayıtlara geçirilmesi de otopsi sonuçlarının anlamlı bir biçimde kullanımını sağlamak için detaylı olmalıdır.”

108. Bölüm 2(c) de otopsi bulgularının belgelenmesi için yeterli netlik ve sayıda fotoğrafın gerekli olduğu belirtilmiştir. Fotoğraflar kapsamlı olmalı ve otopsi raporunda üzerinde yorum yapılan yara veya hastalık işaretlerini teyit etmelidir.

HUKUK

1. MAHKEME’NİN DAVA OLAYLARI İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRMESİ

A. Genel Kurallar

109. Mahkeme kanıtları değerlendirirken delillerin “makul şüphenin ötesinde” olmasını aramaktadır. Bu nitelikteki deliller yeterli derecede kuvvetli, açık, birbiriyle çelişmeyen ve aksi ispat edilmesi mümkün olmayan delillerdir. Bu bağlamda kanıtlar toplanırken tarafların takındıkları tutumlar dikkate alınmalıdır. (18 Ocak 1978 tarihli Birleşik Krallık 1978 tarihli İrlanda’ya Karşı Kararı, Dizi A no 25, s. 65, prg.161).

110. Mahkeme sahip olduğu rolün ikincil derecede olmasına karşı hassastır ve bazı durumların ortaya koyduğu şartlar nedeniyle ilk derece mahkemesi rolünü üstlenmesinin kaçınılmaz hale geldiği durumlarda çok dikkatli davranmalıdır. (bkz. örn. McKerr İngiltere’ye Karşı (karar) no28883/95, 4 Nisan 2000). Mahkemenin görevi, davanın ulusal mahkemelerde görüldüğü hallerde olaylarla ilgili olarak yaptığı değerlendirmenin ulusal mahkemeler tarafından yapılan değerlendirmenin yerini almasını sağlamak değildir; kural olarak kendisine sunulan delilleri değerlendirmek bu mahkemelerin görevidir. (bkz 22 Eylül 1993 tarihli Klaas Almanya’ya Karşı Kararı, Dizi A no 269, s. 17, prg. 29). Ulusal mahkemelerin bulgularının AİHM’yi bağlamamasına rağmen, normal şartlar altında ulusal mahkemelerin yaptığı tespitlerden ayrılmak için kuvvetli nedenlerin varolması gereklidir.(bkz. yukarıda sözü geçen Klaas Kararı, ,s.18, prg. 30).

111. Ancak 2. ve 3. maddelerin ihlali ile ilgili iddialarda bulunulduğu zaman, Mahkeme, bu konu hakkında tam bir inceleme yapmalıdır. (bkz. *mutatis mutandis*, 4 Aralık 1995 tarihli Ribitsch Avusturya’ya Karşı Kararı, Dizi A, no 336, s.24, prg. 32). Aynı iddialar ile ilgili olarak yerel mahkemelerde dava görüldüğü zaman, ceza hukuku sorumluluğunun uluslararası hukuk sorumluluğundan ayrı tutulması gerekliliği unutulmamalıdır. AİHM’nin yetkisi uluslararası hukuk ile sınırlıdır. Sözleşme bağlamında sorumluluk amaçlar doğrultusunda ve uluslararası hukukun ışığında yorumlanmalıdır. Devletin Sözleşme’den doğan ve organlarının veya memurlarının fiillerinden kaynaklanan sorumluluğu, ulusal mahkemelerde incelenen bireysel cezai sorumluluk ile karıştırmamak gereklidir. Mahkeme bu anlamda suça ya da masumiyete ilişkin bir bulguya ulaşmakla görevli değildir.

B. Mahkeme’nin Değerlendirmesi

1. Evveliyat

112. 27 Haziran 1994 tarihinde Doğubeyazıt Jandarması Örtülü Köyü'nde bir arama yapmıştır. Arama sonunda başvuranın oğlu 22 yaşındaki Mahmut Tanlı'yı da gözaltına alarak Örtülü'den ayrılmışlardır. Başvuranın İHD'ye sunduğu ilk dilekçe 26 Haziran 1994 tarihini göstermektedir; ancak bu bir hatadır, daha sonraki belgelerde tarih 27 Haziran 1994'tür.

113. Mahmut Tanlı 27 Ocak 1992 ve 27 Haziran 1993 tarihleri arasında askerliğini yapmıştır. Askeri kayıtlarda bu dönemde herhangi bir hastalığa ya da tıbbi müdahaleye ilişkin bir kayıt yoktur. Daha sonra sorgulanan başvuran ve diğer köylüler Mahmut Tanlı'nın bir sağlık problemi veya hastalığı olmadığını söylemişlerdir. Hükümet bu kanıtı çürütecek herhangi bir belge sunmamıştır. Mahkeme bu nedenle Mahmut Tanlı'nın gözaltına alındığında hiçbir sağlık problemi olmadığı konusunda ikna olmuştur.

2. Mahmut Tanlı'nın Uluyol Karakolu'nda Gözaltına Alınması

114. Polis memurlarının ifadelerine göre, Mahmut Tanlı jandarmalar tarafından 27 Ocak 1994 tarihinde akşam saat 9.30 sıralarında Uluyol Polis Karakolu'na teslim edilmiştir. Bir PKK militanı olarak bu örgütü desteklediği konusunda kendisinden şüphe edilmektedir. Mahkeme, polis ifadelerinin Ahmet Akkuş'un Mahmut Tanlı'nın PKK militanı olduğunu söylediği 7 Şubat 1994 tarihli ifadesine gönderme yaptığını gözlemlemiştir. Ayrıca bir çatışma sırasında öldürülen PKK üyeleri üzerinde Mahmut Tanlı'nın da isminin geçtiği bir liste bulunmuştur. Ahmet Akkuş Ağır Ceza Mahkemesi'ne çıkarıldığında bu itirafını geri çekmiştir. Başvuran oğlunun yanlış bir işe karışmadığı konusunda ısrarlı davranmıştır. Ancak bu konuya açıklık getirmesi gereken AİHM değil ulusal mahkemelerdir. Yine de Mahmut Tanlı'nın gözaltına alınmasının nedeninin PKK üyesi olduğundan şüphe edilmesi veya bölgedeki PKK eylemleri hakkında bilgi almak amacıyla Tanlı'nın sorgulanması konusundan şüphe etmek için bir neden görmemiştir.

115. Mahmut Tanlı'yı sorgulayan üç kişidir- Polis Şefi Ali Gündoğdu, Murat Demirpençe ve Ökkeş Aybar; ismi geçen son kişi sorgulamaya katılmadığını iddia etmiştir. Ali Gündoğdu'ya göre (bkz. olaylarla ilgili 30. prg, ve 30 Haziran tarihli ifadesinin yer aldığı 39. prg.) Mahmut Tanlı tutuklandığı gün sorgulanmamış, ertesi gün ölümünden hemen önce sorgulamaya alınmıştır. Ökkeş Aybar ve Murat Demirpençe'nin ifadeleri çelişmemektedir. (bkz. yukarıdaki 40 ve 41. paragraflar). Mahkeme, gözaltında geçen olaylarla ilgili olarak ifadelerin belgelerle desteklenmediğini dikkate almıştır. Aynı şekilde gözaltında ölümle ilgili Salman kararında (Salman Kararı, no 21986/93, prg.16, AİHM 2000-VII), gözaltındaki kişilerin sorgulama saatlerinin kaydedilmesi gibi kayıtlar tutulmamıştır. Ancak, olayların bu şekilde yansıtılmasının kendi çıkarlarına uygun olduğunu ve polis memurlarının Mahmut Tanlı ile olan bağlantılarını minimuma indirme amacıyla olduğunu destekleyecek bir kanıt yoktur.

116. Ali Gündoğdu ve Murat Demirpençe'nin ifadelerine göre, Mahmut Tanlı'nın sorgulanmasına akşam saat 9.00 sıralarında başlanmıştır. Savcı olay tespit tutanağında ve otopsi raporunda kendisine saat 10.30 sıralarında Tanlı'nın öldüğü konusunda bilgi verildiğini belirttiği ana kadar zaman konusuna değinilmemiştir. Bu saatler arasında neler olduğunu sadece üç polis memuru bilmektedir. Yan odada olayların bazılarını tanık olan üç polis memuru vardır ve daha sonra da Dr. Agra'lı tıbbi müdahale için gelmiştir. Ancak, ifadesinde saat kaçta karakola geldiğini belirtmemiştir.

117. Sorgulamayı yapan üç polis memurunun verdiği ifadeye göre, sorgulama başladıktan birkaç dakika sonra Mahmut Tanlı'ya PKK ile ilişkisi hakkındaki iddialar

iletildiğinde, çok heyecanlanmış, rengi atmış, kekelemeye ve çok zor nefes alıp vermeye başlamıştır. Polis memurları Ömer Güzel, Cafer Yiğit ve Nihat Acar, Ali Gündoğdu'nun bir doktor istemek için dışarı çıkmadan önce içerde sadece 10 yada 15 dakika kaldığı konusunda aynı fikirdedirler. Yine hepsi Cafer Yiğit'in yakındaki Doğubeyazıt Devlet Hastanesi'nde görev yapan Dr. Agralı ile birlikte 10 dakika sonra döndüğü konusunda hemfikirdirler. Ancak birkaç dakika içinde doktor Mahmut Tanlı'nın nefes almadığını söylemiştir. Kalp masajı ve suni teneffüse yarım saat devam edildiği halde sonuç alınmamıştır. Polis memurlarının tamamı, kötü muamele, işkence veya şiddeti reddetmişlerdir.

118. O gece hazırlanan *post mortem* raporu vücutta herhangi bir işkence veya şiddet izi olmadığını ve ölüm sebebinin kalp krizi olduğunu söylemektedir. Bu raporla ilgili hata ve eksiklikler aşağıda incelenmiştir. Bir yıl sonra hazırlanan ikinci rapor, vücudun bozulmuş olması nedeniyle işkence izleri ile ilgili olarak bir sonuca varmanın imkansız olduğunu belirtmiştir. Başvuran tarafından sunulan fotoğraflar olaya açıklık kazandıramamıştır; birtakım izler görülmektedir, ancak bu izlerin işkence sonucunda ya da başka bir nedenle oluşmuş olması mümkündür; tarihler ve bu izlerin *post mortem* nedeniyle oluştuğu tespit edilmemiştir. Benzer şekilde başvuran ve amcası Ahmet Tanlı, İHD'ye verdikleri ifadelerde, vücutta bazı izler gördüklerini söylemişlerdir; ancak bunlar da çözümleyici değildir. Başvuranın savcıya verdiği tarihsiz ifadesinde vücutta iz bırakmayan işkence türleri üzerinde durulmasına rağmen, bu ifadeler savcı ve mahkeme huzurunda tekrarlanmamıştır. (bkz. yukarıdaki 36. prg.).

119. Başvuranın, oğlunun ölesiye işkence gördüğü şeklindeki iddiası, gözaltına alınmadan önce oldukça sağlıklı olmasından ve 22 yaşındaki genç bir insanın kalp krizi nedeniyle ölmesi ihtimalinin çok az olmasından kaynaklanmaktadır. Gözaltındaki PKK üyelerine işkence yapılmasının yaygın olduğu görüşü CPT tarafından da saptanmıştır. (bkz. yukarıdaki 103 ve 106. paragraflar).

120. Kan damarlarındaki emboli sebebiyle kalbin durmasının ölüm sebebi olarak belirtilmesine rağmen, İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'nün ve adli tıp patoloğu Dr. Milroy'un eleştirisi alınmıştır. Bu bilgilere göre:

- organlar çıkarılmamış ve tartılmamıştır;
- kalp parçalara ayrılarak incelenmemiştir;
- boyun parçalara ayrılarak incelenmemiştir;
- elektrik şoku veya diğer işkence ve kötü muamele türlerinin uygulandığını belirleyebilecek histopatoloji örnekleri alınmamış ve analiz yapılmamıştır;
- toksikoloji analizi yapılmamıştır;
- fotoğraf çekilmemiştir;
- emboli bulguları yeterli derecede tasvir edilmemiş veya analiz edilmemiştir ve
- *post mortem* raporuna imza atan doktorlar kalifiye adli tıp patoloğu değillerdir.

Onların görüşlerine göre eldeki bilgilerden yola çıkarak ölüm sebebini emboli nedeniyle ortaya çıkan kalp krizine bağlamak mümkün değildir.

121. Bu nedenlerle Mahkeme, ulusal yargıda ölüm sebebinin tıbbi olarak tespit edilemediği görüşündedir. Özellikle, Mahmut Tanlı'nın doğal sebeplerle öldüğü gösterilmemiştir.

122. Mahkeme tarafından uygulanan ispat standardı, hiçbir şekilde şüpheye yer vermeyecek nitelikteki delillerdir. Çeşitli çıkarsamalardan ve olaylarla ilgili olarak aksi delillerle ispat edilmeyen durumlardan yola çıkmak da mümkündür. Mahmut Tanlı'nın ölmeden önce işkenceye uğrayıp uğramadığı Hükümet'in gözaltındaki kimselerin ölümü veya uygulanan muamele ile ilgili sorumluluğu konusu ile yakından ilişkilidir. Mahkeme, başvuranın Sözleşme ile ilgili aşağıda belirtilen mevcut şikayetlerle ilgili olduğu için olayları ve bunlarla ilgili yasal problemleri, birlikte inceleyecektir.

3. Soruşturma

123. Soruşturma Doğubeyazıt Savcısı tarafından yürütülmüştür. Savcı, iki doktor tarafından yürütülen *post mortem* incelemesine katılmıştır. Bu incelemedeki eksikliklere yukarıda değinilmiştir. Sorgulamayı yapan üç polis memurunun, olayların bir kısmına tanık olan yan odadaki üç polisin, ilk yardımı yapan Dr. Agralı'nın, başvuranın ve birkaç köylünün ifadeleri alınmıştır. Mahmut Tanlı ile ilgili askerlik kayıtlarını istemeyi düşünmüş ve Doğubeyazıt Jandarmasından araştırma yapmıştır. Ayrıca başvuranın dilekçesini sunmasına yardımcı olan Avukat Ahmet Gerez'in de ifadesini almıştır. Uluyol Karakolu'nda Mahmut Tanlı ile birlikte gözaltında tutulan diğer kimselerin ifadelerini almamıştır.

124. Avukatının tavsiyesi üzerine başvuranın Adli Tıp Enstitüsü'nde bir inceleme talep etmesi tartışmasızdır. Savcı naklin yapılması için istenen tabutu sağlamanın başvuranın sorumluluğunda olduğunu söylemiştir. Başvuran ailesinin diğer üyeleriyle de görüştüğünden sonra, talebini geri çekmiş ve savcıya ölüyü defnetmek istediklerini söylemiştir. Savcının bu konuyu tekrar düşünmesini ve bunun soruşturma için faydalı olacağını söylemesine rağmen, düşüncesinden vazgeçmemiştir. Savcı ölüyü teslim etmiş ve başvuran, defnetmek üzere köye götürmüştür.

125. Talepten vazgeçme sebebini başvuran şu şekilde açıklamıştır: İHD'ye sunduğu ifadesinde misillemekten korktuğunu; 29 Haziran 1994 tarihli notta bunun çözüme ulaştırmayacağını; 30 Haziran 1994 tarihinde savcı tarafından alınan ifadesinde karşılaşacakları zorluklardan bahsetmiş ve baskı göreceklерinden endişe ettiğini; 22 Eylül 1994 tarihinde mahkeme huzurunda verdiği ifadesinde misilleme ihtimalinden korktuğunu; Komisyona başvurusu hakkında 6 Haziran 1995 tarihinde verdiği ifadesinde bu sorumluluğu yüklenmenin çok zor olduğunu söylemiştir.(bkz. yukarıdaki 25,38,45,55 ve 61. paragraflar).

Ahmet Gerez, 30 Haziran tarihli ifadesinde (bkz. yukarıdaki 42. prg.) bunun nedenini ölüyü nakletmenin zorluklarına ve neler olabileceğini dair belirsiz endişe ve korkulara bağlamıştır.

126. Mahkeme, başvuranın böyle bir sorumluluğu yüklenmenin zorlukları ve bazı çevrelerden ters tepkilerin gelmesi endişesiyle talebini geri çektiği konusunda ikna olmuştur.

4. Mahkemenin Usuli İşlemleri

127. 3 Ağustos 1994 tarihinde, Ali Gündoğdu, Murat Demirpençe ve Ökkeş Aybar isimli üç polis memurunun Ceza Kanunu'nun 243. maddesine aykırı olarak kötü muamele yaparak ölüme sebebiyet vermekle suçlayan bir iddianame hazırlanmıştır. Ağır Ceza Mahkemesi 12 Ağustos 1994 tarihli ilk duruşmasında tanıkların dinlenmesi için tebligat göndermiştir. 22 Eylül 1994 tarihinde iki davalının (Murat Demirpençe gelmemiştir),

başvuranın, üç köylünün, Nihat Açar, Cafer Yiğit ve Ömer Güzel isimli üç polis memurunun ifadelerini almıştır.

128. 20 Ekim 1994 tarihinde Murat Demirpençe dinlenmiştir. 17 Kasım 1994'te Ahmet Akkuş, ve Örtülü'den bir köylü gelmiş ve Doktor Agradı'dan istinabe müzekkeresinin cevabı alınmıştır. 12 Şubat 1995 tarihine kadar bir gelişme olmamış ve dosyanın İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'nün görüşü alınmak üzere gönderilmesine karar verilmiştir. 23 Mayıs 1995 tarihinde Adli Tıp Enstitüsü'nün cevabının alınmasının ardından mahkeme cesedin mezarından çıkarılmasına karar vermiştir.

129. Ölü 9 Haziran 1995 tarihinde mezarından çıkarılmış ve 12 Haziran 1995 tarihinde bir *post mortem* incelemesi yapılmıştır. Bazı bulguların saptanmasının ardından aynı tarihli bir rapor hazırlanmıştır ve 1. Uzman Komiteye raporunu hazırlaması için gönderilmiştir. Mahkeme işlemleri, sözkonusu raporu beklerken ertelenmiştir. 18 Ocak 1996 tarihinde Mahkeme, savcının gecikme ile ilgili olarak Enstitü ile bağlantı kurmasını istemiştir. 13 Mart 1996 tarihinde Enstitü ölüm sebebini tespit etmenin imkansız olduğunu açıkladığı raporunu sunmuştur.

130. 14 Mayıs 1996 tarihinde Ağır Ceza Mahkemesi, ölüm sebebi belirlenemediği ve suçu işlediklerine dair kesin kanıt olmadığı için polis memurlarının beraat etmelerine karar vermiştir.

131. 15 Mayıs 1996 tarihinde başvuran beraat kararına itiraz etmek istemiştir. Ancak, muamelelerde taraf olmadığı için Ağır Ceza Mahkemesi tarafından izin verilmemiştir. Karar 11 Kasım 1996 tarihinde Temyiz Mahkemesi tarafından onanmıştır.

II. HÜKÜMET'İN ÖN İTİRAZLARI

132. Hükümet başvuranın ulusal mahkemedeki işlemler tamamlanmadan AİHM'ye başvurduğu için itirazda bulunmuştur. Komisyonun 5 Mart 1996 tarihli işlemlerin yavaş ilerleyişini eleştiren kabul edilebilirlik kararına gönderme yapmışlar ve soruşturma ile mahkeme prosedürünün etkili ve yeterli olduğunu belirtmişlerdir. İç hukuk yolları mevcuttur ve etkilidir.

133. Mahkeme, Hükümet'in işlemlerin sona erdiği ve başvuranın bu aşamadan sonra yapabileceği bir şey olmadığı konularını tartışmadığına dikkati çekmiştir. Hükümetin argüman konusu mahkeme prosedürünün etkisiz olduğu iddiası ve başvuranın şikayetlerine çözüm oluşturmadığı konusu üzerinde yoğunlaşmıştır.

III. SÖZLEŞME'NİN 2. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

134. Başvuran, oğlu Mahmut Tanlı'nın Uluçay Karakolu'nda polis tarafından işkence ve kötü muameleye maruz kaldığını ve öldüğünü iddia etmiştir. Ayrıca, ölümün gerçekleştiği şartlar hakkında etkili bir soruşturma yürütülmediğinden şikayetçi olmuştur. İkinci maddenin ihlal edildiğini iddia etmiştir:

1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.

2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma'nın kesin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:

- a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
- b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
- c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.”

A. Mahkeme Huzuruna Çıkanların İfadeleri

1. Başvuran

135. Başvuran Mahmut Tanlı'nın sorgulama sırasında kendisine işkence eden polis memurları tarafından öldürüldüğü için Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edildiğini ifade etmiştir. Mahmut Tanlı gözaltına alındığında sağlıklı idi; daha önce herhangi bir hastalığı ya da rahatsızlığı olmamıştı; PKK üyesi olduğundan şüphelenildiği için güvenlik güçleri tarafından aranmaktaydı; en az üç kişi tarafından sorgulanmıştı; başvuran, kardeşi Ahmet Tanlı ve Mahmut Arda isimli bir kişi ölünün üzerinde işkenceden sonra oluştuğunu düşündükleri çeşitli izler görmüşlerdir; ulusal soruşturma yetersizdi ve kalp krizinden öldüğü konusunda yeterli kanıt yoktu ve 1990'lı yıllarda işkence, kötü muamele ve yasadışı öldürmelerin Türkiye'deki devlet görevlilerince yaygın ve sistematik olarak uygulandığı konusunda kuvvetli deliller mevcuttu.

136. Başvuran, Mahmut Tanlı'nın ölümüne ilişkin etkili ve yeterli bir soruşturma yapılmaması nedeniyle de 2. maddenin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Adli tıp doktorlarının yokluğunda ve fotoğraf çekilmeden yapılan otopsinin yetersiz olduğunu iddia etmiştir. Başvuranın hayatının tehlikeye gireceğinden endişe duyması karşısında, savcı yetkili olduğu halde cesedi Adli Tıp Enstitüsüne göndermemiştir. Ayrıca, gözaltı ile ilgili olarak polis memurlarının tamamının ve gözaltına alınmadan önce Mahmut Tanlı'yı muayene eden doktorun ifadesini almamıştır. Alınan ifadeler de yetersizdir. Örneğin Dr. Agra'ya Tanlı'nın vücudunda morluklar görüp görmediği sorulmamıştır. Mahkemenin oluşumunda birçok değişiklik yapıldığı için mahkeme işlemleri kusurludur; başvuranın *post mortem* incelemeyi yapan doktorların tehdit edildiği iddiası hakkında araştırma yapılmamış ve ölümün üzerinden ancak yaklaşık bir yıl geçtikten sonra ölünün mezardan çıkarılması için emir verilmiştir.

Başvuran ayrıca, Devletin yaşama hakkını koruma altına almak için etkili bir devlet sisteminin varolmaması ve iç hukukta yaşama hakkının etkili biçimde korunması nedeniyle ikinci maddenin ihlal edildiğini iddia etmiştir. İşkence ve gözaltında ölüm riskine karşı güvence sağlamamasına ve gözaltındaki bir kimsenin güvenliği için polisin güvenilirliğini sağlayan etkili bir sistemin varolmayışına gönderme yapmıştır.

2. Hükümet

137. Hükümet, başvuranın oğlunun Devlet görevlileri tarafından işkenceye uğradığı ve öldürüldüğü iddiasını kanıtlayacak delil bulunmadığını ifade etmiştir. Otopsi sonuçlarına göre, herhangi bir sakatlık, yara veya yeni oluşmuş bir morluk söz konusu değildir. Kendilerine sunulan bilgiye göre Mahmut Tanlı kalp krizi sonucunda öldüğü tespit edilmiştir. Bu, yapılan işkencenin değil, doğal bir ölümün sonucudur.

138. Hükümet, Mahmut Tanlı'nın ölümü hakkında yapılan soruşturmanın etkili ve detaylı olduğunu belirtmiştir. Gerçekler örtülmeye çalışılmamıştır. Başvuranın polis memurlarına karşı açılan davaya taraf olarak katılmak suretiyle kendi şikayetlerini takip etmediğine dikkati çekmişlerdir. Ayrıca ölünün Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesine de itiraz etmiştir. Mahmut Tanlı'nın kalp krizi sonucunda öldüğü ve başvuranın şüphelerinden kurtulması için ölüyü Adli Tıp Enstitüsü'ne göndermesi konusunda savcının tavsiyede bulunmasına değinmişlerdir. O şartlarda ölünün transfer edilmesi işini savcının kendisinin üstlenmesi gibi bir sorumluluğu yoktu. Başvuru sahibinin bu tavsiyeye uymaması, bu konuda oldukça özenli şekilde çalışan savcıya yüklenemez. Ayrıca otopsinin, *post mortem* incelemesi tekniklerini bilen iki doktor tarafından yapıldığını ve bu konudaki yetkilerinin yetersiz olduğunu düşünselerdi doktorların bu görevden çekilmiş olmaları gerektiğini belirtmiştir. CMUK'un 79. maddesinin 2. fıkrası gereğince, olağanüstü hal sözkonusu iken bir doktorun yeterli olduğu hallerde, otopsinin, doktorlardan birinin adli tıp doktoru olduğu iki doktor tarafından yapılmasına gerek yoktur. Hükümet, sözkonusu zamanda bir patoloğ bulunmadığını ve otopsinin kötü muamele iddiaları gündemde olduğu için, ölü katılaşmadan otopsi yapılması gerektiğini belirtmiştir.

B. Mahkeme'nin Değerlendirmesi:

1. Mahmut Tanlı'nın Ölümü

139. Yaşama hakkını güvence altına alan ve öldürmenin kesin zorunluluk haline geldiği kuvvet kullanımı sonucunda meydana geldiği durumları listeleyen 2. madde, Sözleşmenin askıya alınamayan temel maddelerinden biridir. 3. madde ile birlikte (bkz. aşağıdaki prg. 155) Avrupa Konseyini oluşturan demokratik toplumların en temel değerlerinden birini koruma altına alır. Kişinin yaşama hakkının elinden alınmasını mazur gösteren durumlar çok dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır. İnsanların korunmasını ve haklarını güvence altına almayı amaçlayan Sözleşme, 2. maddenin güvenceleri etkin ve pratik hale getirilmesini sağlayacak bir şekilde yorumlanmasını ve uygulanmasını gerektirir. (bkz. 27 Eylül 1995 tarihli Mccann ve Diğerleri İngiltere'ye Karşı Kararı, Dizi A, no 324, s. 45-46, prg. 146-147).

140. 2. maddenin metni bir bütün olarak ele alındığında sadece kasıtlı adam öldürmeyi değil, aynı zamanda kasıt dışı olarak ölümle sonuçlanabilecek "kuvvet kullanmaya" izin veren durumları da kapsar. Ancak, kasıtlı kuvvet kullanımı bu gereklilik değerlendirilirken hesaba katılması gereken faktörlerden yalnızca biridir. 2. maddenin a-c alt paragraflarında belirtilen şartların yerine gelmesi için kuvvet kullanımı "mutlak gerekli" olmalıdır. Bu terim Sözleşme'nin 8 ila 11. maddelerinin 2. paragraflarında düzenlenen devletin müdahalesinin gerekli olup olmadığına karar verirken uygulanan "demokratik bir toplumda gereklilik" kıstasından daha katı ve kesin bir gereklilik değerlendirmesi yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Ancak kuvvet kullanımı izin verilen amaçlar doğrultusunda denk olmalıdır. (McCann Kararı, s.46, para.148-149).

141. İkinci madde ile sağlanan güvence bağlamında Mahkeme, ölümleri sadece devlet görevlilerinin fiillerini değerlendirerek değil, aynı zamanda ölümün gerçekleştiği şartları da değerlendirerek incelemelidir. Gözaltına alınan şahıslar hassas bir durumdadırlar ve yetkililer bu kimseleri korumakla sorumludurlar. Sonuç olarak, bir kimsenin sağlıklı olarak gözaltına alınıp sağlıksız bir şekilde serbest bırakıldığında devlet bu konuya açıklık kazandırmak zorundadır. (bkz. Selmouni Fransa'ya Karşı Kararı no. 25803/94, AİHM 1999-V (28.7.99))

prg. 87). Gözaltındaki kişi öldüğü zaman yetkililerin sözkonusu kişiye nasıl muamele edildiği hakkında açıklama yapma sorumluluğu özellikle daha da ağırdır.

142. Kanıtlar değerlendirilirken olayların geliştiği şartlar bağlamında uygulanan genel kural “makul şüphenin ötesinde” kanıtların ortaya konulmasıdır. (bkz. 18 Ocak 1978 tarihli İrlanda İngiltere’ye Karşı Kararı, Dizi A, no 25, prg. 161) Ancak bu nitelikteki kanıtlar kuvvetli, açık ve birbiriyle çelişmeyen çıkarsamaların veya aksi ispat edilemeyecek olayların birlikte varolması sonucunda sözkonusu olabilir. Sözkonusu olayların gözaltında tutulma esnasında kısmen veya tamamen idarenin bilgisi dahilinde gerçekleşmesi ve ölüm veya vücutta yara olması halinde, bu durumdan kuvvetli neticeler çıkacaktır. Gerçekten de ikna edici ve inandırıcı bir açıklama sunma sorumluluğu yetkililere aittir. (yukarıda değinilen Salman Kararı, prg. 100).

143. Söz konusu davada Mahkeme, 22 yaşındaki Mahmut Tanlı’nın 27 Haziran 1994 tarihinde gözaltına alındığında sağlıklı olduğunu hatırlatmıştır. Daha önce herhangi bir hastalık veya rahatsızlık geçirmemişti. Bir sene önce herhangi bir sağlık problemi yaşamadan askerliğini tamamlamıştı. Ancak gözaltına alındıktan 24 veya 36 saat sonra Uluyol Karakolu’nda sorgulama esnasında ölmüştür.

144. Yapılan otopsi incelemesi sonucunda ölümün nedeninin kalpteki emboli olduğu tespit edilmiş ve kalp krizinden öldüğü sonucuna varılmıştır. Raporda ayrıca kötü muameleye dair vücutta iz olmadığı belirtilmiştir.

145. Mahkeme otopsinin kusurlu olduğu görüşündedir. (bkz. yukarıdaki 120. prg. ve aşağıdaki 150. prg.). 12 Haziran 1995 tarihinde ikinci bir inceleme yapan İstanbul Adli Tıp Enstitüsü kalbin parçalara bölünerek incelenmediği ve bu şartlarda ilk rapordaki bulguların bilimsel değeri olmadığı sonucuna varmıştır. Başvuran tarafından sunulan uzman raporu da ölüm nedeninin ikna edici yeterlilikle ve detaylı yazılmadığı görüşünü taşımaktadır.

146. Ayrıca yapılan inceleme, başvuranın oğlunun işkence gördüğü iddialarını da çürütmemiştir. İşkence yapıldığına dair yüzeysel izlerin saptanmasına yönelik testler de yapılmamıştır. (bkz. aşağıdaki 150. prg.). Mahkeme’nin de belirttiği gibi (bkz. prg. 121), iç hukuktaki *post mortem* prosedürleri Mahmut Tanlı’nın ölümünü açıklayamamıştır. Hükümet’in ifade ettiği gibi doğal sebeplerle öldüğü sonucuna varılamaz. Yetkililer, 22 yaşındaki ve sağlık durumu iyi olan Mahmut Tanlı’nın gözaltında gerçekleşen ölümü için yeterli ya da ikna edici bir açıklama sunamamışlardır.

147. Mahkeme, bu sebeple Mahmut Tanlı’nın Uluyol Karakolu’nda gözaltı esnasında ölmesine bir açıklık kazandırmadığı için Hükümet’in ölümden dolayı sorumlu olduğu görüşündedir. Bu nedenle 2. madde ihlal edilmiştir.

2. Soruşturmanın Yetersiz Olduğu İddiası

148. Mahkeme, “Yüksek Sözleşmeciler Taraflar, kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme’nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar” şeklindeki 1. maddesi ile yaşama hakkını güvence altına alan Sözleşmenin 2. maddesi birlikte ele alındığında, Devlete yüklenen sorumluluğun, bireyler kuvvet kullanılması sonucunda öldüğünde etkili bir soruşturmanın yapılmasını gerektirdiğini tekrarlamıştır. (bkz. *mutatis mutandis*, McCann ve Diğerleri Kararı İngiltere’ye Karşı Kararı, prg. 161, 19 Şubat 1998 tarihli Kaya/Türkiye Kararı, Hüküm ve Karar Raporları, 1998-I, s.329, prg. 105).

149. Bu bağlamda Mahkeme, sorumluluğun sadece devlet görevlilerinin neden olduğu ölümlerle sınırlı olmadığına işaret eder. Başvuran yetkililere oğlunun işkence sonucu öldüğü iddiasıyla şikayette bulunmuştur. Dahası, ölümün gözaltında gerçekleştiği konusunda bilgi sahibi olan yetkililerin ikinci madde gereğince ölümün meydana geldiği şartlar hakkında soruşturma yapmaları gereklidir. (bkz. *mutatis mutandis*, 28 Temmuz 1998 tarihli Ergi/Türkiye Kararı, Raporlar, 1998- IV, s. 1778, prg. 82 ve 2 Eylül 1998 tarihli Yaşa/Türkiye Kararı, Raporlar 1998-VI, s. 2438, prg.100). Bu gereklilik, kötü muamele ve işkenceye ait izler hakkında tam ve doğru bilgi sunan bir otopsinin yapılmasını ve ölüm sebebi de dahil olmak üzere klinik bulguların objektif bir analizini kapsamaktadır.

150. Olayın gerçekleştiği özel şartlara dönüldüğünde, Mahkeme, otopsinin Mahmut Tanlı'nın ölümüne neden olan olayların belirlenmesi açısından çok önemli olduğunu gözlemlemiştir. Soruşturma vakit kaybetmeden savcı tarafından başlatılmış olmasına rağmen, birçok açıdan kusurludur. Özellikle de organlar çıkarılmamış veya tartılmamıştır; kalp parçalara ayrılarak incelenmemiş; boyun kısım kısım incelenmemiş; histopatoloji incelemesi için örnekler alınmamış; elektrik akımı verildiğini veya diğer şekillerde işkence yapıldığını gösterebilecek analiz yapılmamış; toksikoloji incelemesi yapılmamış; fotoğraf çekilmemiş ve ayrıca emboli bulgusu da yeterli derecede anlatılmamış veya analiz edilmemiştir. Ayrıca, CMUK'a göre adli tıp doktorunun varlığının gerekli olmasına rağmen, *post mortem* rapora imza atan doktorların kalifiye adli tıp patologu olmadıkları görülmektedir. Hükümet, sözkonusu hükmün acil durumlar hakkındaki ikinci paragrafına dayanmıştır. Ancak, AİHM, vücudun katılaşmasından önce, adli tıp doktorunun katılımı olmaksızın otopsinin gerçekleştirilmesi gerekliliği konusunda ikna olmamıştır. Kötü muamele sonucunda gerçekleşmiş olması ihtimali olan bir ölüm hakkında etkili bir soruşturma yapılmasının taşıdığı önem, kalifiye bir adli tıp uzmanının görev almasını gerektirmektedir. Ölümün hemen sonrasında böyle bir doktor bulunamamış olsa bile, olayı takip eden günlerde incelemeye istenen niteliklere sahip bir doktorun katılımıyla devam edilmemesinin sebebi hakkında açıklama sunulmamıştır.

151. Ölünün İstanbul Adli Tıp Enstitüsü'ne gönderilmesi, otopsi ile ilgili kusur ve eksikliklerin giderilmesini sağlayabilirdi. Haziran 1995'deki ikinci inceleme sırasında ise ceset işkence izlerinin veya ölüm nedeninin belirlenmesini sağlayamayacak şekilde bozulmuş durumda idi. Hükümet, ilk raporda ölümün doğal nedenlerle gerçekleştiği belirtildiği için, savcının böyle bir sorumluluğu olmadığını iddia etmiştir. Hükümet, ölünün Adli Tıp'a gönderilmesinin başvuranın sorumluluğunda olduğunu ve yetkililerin başvuranın talebini çekmesi konusunda suçlanamayacaklarını iddia etmiştir.

152. AİHM, gözaltında gerçekleşen bir ölüm hakkında soruşturma yapmanın öncelikle yetkililerin sorumluluğunda olduğu görüşündedir. Savcının ölünün gönderilmesi için başvuranın onayını alması gerekliliği yoktur. *Post mortem* inceleme kalifiye bir doktorun katılımı olmadan gerçekleştiği, ölen kişinin yaşının genç olduğu ve ölmeden önceki sağlık durumunun iyi olduğu ve de ailenin işkence iddialarında bulunduğu durumlarda savcı daha detaylı bir inceleme için önlem almalıdır. Ölümün şüpheli olduğu savcı tarafından da kabul edilmiş ve yargılama için hazırlıklar başlatılmıştı. Ancak, iddianame, bu hipotezi destekleyecek herhangi bir tıbbi veya uzman raporu olmaksızın ölümün korku nedeniyle gerçekleştiğini belirtmiştir.

153. Yetersiz olan adli soruşturmanın ışığında, mahkemede görülen davanın, Mahmut Tanlı'yı sorguya çeken üç polis memurunun delil yetersizliğinden dolayı serbest bırakılması

ile sonuçlanması şaşırtıcı değildir. Hükümet'in, başvuranın davaya katılmadığını belirtmesine rağmen, katılması halinde davanın gidişinde bir değişiklik yaratıp yaratmayacağı açık değildir. Davayı tekrar görüşülmek üzere İlk Derece Mahkemesi'ne gönderme yetkisi olan Yargıtay'a başvursaydı bile, ölüm sebebi ile ilgili delillerin aydınlatılması konusunda etkili bir olasılık olmayacaktı.

154. Mahkeme, yetkililerin Mahmut Tanlı'nın ölümünün gerçekleştiği şartlar hakkında etkili bir soruşturma yapmadığı sonucuna varmıştır. Bu bağlamda da Sözleşmenin 2. maddesinin ihlal edilmiştir.

IV. SÖZLEŞMENİN 3. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

155. Başvuran, oğlunun ölümünden önce işkence görmesi nedeniyle 3. maddenin ihlal edildiğinden şikayetçi olmuştur.

“Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz”.

156. Başvuran, oğlunun gözaltında iken işkence gördüğünü, kendisine yeterli tıbbi yardım sunulmadığını ifade etmiştir. Oğlunun gözaltına alınmadan önce sağlıklı olduğunu, hiçbir sağlık probleminin ve kalbiyle ilgili bir rahatsızlığının olmadığını, sorgulamadan sonra ise öldüğünü belirtmiştir. Başvuran ve diğer birçok kişi vücudunda birçok iz görmüşlerdir. Yapılan soruşturma, Tanlı'nın doğal nedenler sebebiyle öldüğünü kanıtlayamamıştır ve ayrıca devlet görevlileri tarafından uygulanan işkence ve kötü muamelenin o dönemde Türkiye'de yaygın ve sistematik olduğunu gösteren kanıtlar mevcuttur. Gözaltında işkence yapıldığını kanıtlamanın zorluğu düşünüldüğünde, bu bilgi yeterli kanıt standardını oluşturmaktadır.

Başvuran, yetkililerin işkence iddialarını araştırmaması ve oğlunun ölümü karşısında yetkilerin tepkisiz ve ilgisiz davranmaları ve çektiği sıkıntı sebebiyle 3. maddenin ihlal edildiğini iddia etmiştir. (örn. Çakıcı/Türkiye Kararı, 23657/94, AİHM 1999-V, prg. 98-99).

157. Hükümet işkence iddialarının somut kanıtlarla desteklenmediğini ve başvuranın, oğlunun gözaltında iken öldüğüne ve işkence iddialarını içeren raporlara dayandığını belirtmiştir. Ceset üzerindeki izler, ilk otopsi sırasında meydana gelmiştir. Elektrik şoku verilmiş olsaydı veya tazyikli su uygulansaydı, ilk otopsi sırasında doktorların bunu görmüş ve kayıtlara geçirmiş olması gerekirdi. Ancak bütün bulgular ölümün doğal nedenlerden gerçekleştiğini göstermiştir. Soruşturmanın yetersiz ve kusurlu olduğuna dair iddialara karşı çıkmışlardır.

158. Mahkeme, Hükümet'in Mahmut Tanlı'nın sağlıklı halde girdiği halde gözaltında ölmesine ikna edici bir açıklama getiremediğini gözlemlemiştir. (bkz. yukarıdaki 146. prg.). Ancak Salman/Türkiye Kararının aksine, (prg.115) ceset üzerinde işkence tekniklerinin uygulandığını gösteren iz yoktur. Başvuran ve diğer tanıkların vücut üzerinde birtakım izler gördüklerini söylemelerine rağmen, bu izlerin *post mortem* değişikliklerden değil de, işkenceden kaynaklandığını tıbbi olarak kanıtlamak mümkün değildir. Başvuran tarafından sunulan uzman raporu, ölünün defnedilmesinden önce çekilen fotoğraflardan sonuç çıkarılamayacağını belirtmektedir. Bu sebeple ölüm nedeninin açıklanamaması dışında işkence yapıldığını gösteren kanıt mevcut değildir.

159. Bu şartlar altında Mahkeme, 2. madde bağlamında vardığı sonuç bağlamında işkence yapılıp yapılmadığına dair karar vermenin doğru olmadığı sonucuna varmıştır. *Post mortem* incelemesindeki eksikliklerin kötü muamele ile ilgili kanıtların gün ışığına çıkmasını ya da sorumluların tespit edilip cezalandırılmalarını engellediği şeklindeki iddialar hakkındaki şikayetlerin 13. madde bağlamında incelenmesi gerektiği görüşündedirler. (bkz. İlhan/Türkiye Kararı, no.22277/93, AİHM 2000-VII, prg. 89-93). Olayların üzerinde bıraktığı etki hakkında başvuranın ifadeleri ile ilgili olarak, Mahkeme oğlunun ölümü ile çok acı çektiği konusunda şüphe duymamıştır. Ancak bu bağlamda 3. maddenin ihlal edildiği iddiasına ilişkin temel mevcut değildir.

160. Mahkeme, 3. maddenin ihlal edilmesine ilişkin bir saptama yapmamıştır. Bu nedenle bu maddenin ihlali söz konusu değildir.

V. SÖZLEŞMENİN 5. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

161. Başvuran, Sözleşmenin 5. maddesinin ihlal edildiğini iddia etmiştir. 5. madde aşağıda yer almaktadır:

“Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

a) Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi;

b) Bir mahkeme tarafından, yasaya uygun olarak, verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması;....

1. Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.

2. Bu maddenin 1c. fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulundurulan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

3. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

4. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutulu kalma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.”

162. Başvuran, oğlunun gözaltına alınması ile ilgili prosedürün kanunla öngörülmediğini 5. maddede belirtilen haklı sebeplere dayanmadığını belirtmiştir. Hükümetin Mahmut Tanlı'nın yakalanışı hakkında yeterli belge sunamaması bu yasal olma gerekliliğinin ihlal edilmesine neden olmaktadır. Herhangi bir suça karıştığı şeklinde makul ve objektif bir şüphe söz konusu değildir; Ahmet Akkuş'un ifadesi gözleri bağlı halde iken zorla göremediği

ifadenin altına imza attırılması suretiyle alınmıştır. Çatışmada ölü olarak bulunan PKK teröristlerinin üzerinde bulunan liste şüphe etmek için güvenilir bir temel oluşturmamıştır. Sözleşmenin 5. maddesinin 2. paragrafına aykırı olarak, başvuranın oğluna, tutuklanmasının nedeni hakkında bilgi verilmemiş ve Hükümet, 27 Haziran 1994 tarihinde tutuklanmasının nedeni ile ilgili olarak bilgilendirdiğini ispat edememiştir. Ayrıca Sözleşmenin 5. maddesinin 3. paragrafının gerektirdiği şekilde en kısa süre içinde hakim veya kanunla yetkili kılınmış bir kimsenin önüne çıkarılmamıştır.

Başvuran ayrıca, oğlu ile görüşmesine izin verilmediği ve oğlu gözaltında iken avukatla görüştürülmediği için 5. maddenin ihlal edildiğini iddia etmiştir. Ayrıca yeterli tıbbi yardım verilmemiş ve Sözleşmenin 5. maddesinin 4. paragrafına aykırı olarak gözaltının yasal olduğu konusunda itirazda bulunmasına fırsat verilmemiştir. 5. maddenin 5. paragrafının gerektirdiği biçimde tazminat talebinde bulunması mümkün değildir.

163. Hükümet, güvenlik güçlerinin Mahmut Tanlı'nın PKK ile bağlantısı olduğu ve terörist faaliyetleri hakkında varolan makul şüphe nedeniyle sorguya çekmek için gözaltına aldıklarını ve özgürlüğünden yoksun bıraktıklarını belirtmişlerdir. Böyle bir durumda Mahmut Tanlı'nın polis karakoluna götürülmesi normaldir. Bu şartlar altında Sözleşmenin 5. maddesi ihlal edilmemiştir.

164. Mahkemenin içtihatları, demokratik bir toplumda bireylerin keyfi olarak gözaltına alınmalarını önlemek için 5. madde ile sağlanan güvencelerin önemini vurgulamıştır. Bu bağlamda özgürlüğün kısıtlanması hem ulusal hukuk kuralları ile uyum içinde olmalı hem de bireyin kanun dışı olarak gözaltına alınmasını önlemelidir. Keyfi olarak gözaltına alınma riskini minimuma indirmek için, 5. madde özgürlükten yoksun bırakmaları bağımsız adli incelemeye tabi tutabilmelerini ve yetkililerin bu amaçla sorumlu tutulabilmelerini sağlamayı amaçlamaktadır.

165. Bu davada Mahkeme, Mahmut Tanlı'nın 27 Haziran 1994 tarihinde jandarmalar tarafından gözaltına alındığını ve aynı gün gözaltına sevk edildiğini hatırlatmıştır. 24 saat sonra 28 Haziran 1994 tarihinde ölmüştür. Polis memurlarından ve jandarmalarından alınan ifadelerde Ahmet Akkuş'un 7 Şubat 1994 tarihli ifadesine değinilmektedir. Söz konusu ifadede Mahmut Tanlı'nın PKK ile bağlantısı olduğu ve 13 Mayıs 1994 tarihinde isminin bir çatışmada ölen teröristlerden birinin üzerinde bulunan PKK'yı destekleyenlerin listesinde olduğu belirtilmiştir. Ahmet Akkuş'un Ağrı Ağır Ceza Mahkemesi'ne ne imzaladığını bilmediğini ve Mahmut Tanlı'nın PKK ile bağlantısı olup olmadığı konusunda bilgi sahibi olmadığını belirtmesine rağmen, anlattıklarının hangisinin doğru olduğuna karar verilememiştir. Mahkemeye verdiği ifadenin suçsuz olduğunu gösterme amacını taşıyor olması da mümkündür. Mahkemenin bu durumda PKK destekçilerinin listesi ile ilgili bulguyu reddetmesi için de elinde hiçbir unsur yoktur. Mahkeme bu sebeple Mahmut Tanlı'nın suç işlediği konusunda şüpheye yer vermeksizin hareket ettiği konusunda ikna olmamıştır. Aynı şekilde kayıtların ve belgelerin düzgün olmaması nedeniyle de "yasadışı" olduğu konusunda da ikna olmamıştır. Başvuran gözaltı kayıtlarının sunulması talebinde bulunmamıştır. Gerçekten de Mahmut Tanlı'nın nerede ve ne zaman gözaltına alındığı konusu gündeme getirilmemiştir.

166. 5. maddenin 2. paragrafının ihlal edildiği iddiası ile ilgili olarak ölümünden önce Mahmut Tanlı'ya ne zaman hangi bilgilerin verildiğini tespit etmek mümkün değildir. Yazılı kanıt olmaması sebebiyle Mahmut Tanlı'ya tutuklanması ile ilgili bilgi verilip verilmemiştiği tespit etmek mümkün değildir. 5. maddenin 3. paragrafının ihlali ile ilgili olarak Mahkeme,

Mahmut Tanlı'nın hakim veya kanunla yetkili kılınmış bir kimsenin huzuruna çıkarılmaksızın 24-36 saat boyunca gözaltında tutulduğunu belirtmiştir. Ölmemiş olsaydı hakim huzuruna çıkarılacağına ilişkin hiçbir belirtinin olmadığı doğrudur. Türk yasalarına göre bir kimsenin gözaltı süresi 30 güne kadar uzatılabiliyordu. Ancak gözaltının uzatılması için talepte bulunulmamıştır. Ayrıca Mahkeme, Mahmut Tanlı'nın gözaltına alınmasının yasallığına itiraz hakkının tanınmadığı sonucuna varamaz. 5. maddenin diğer hükümlerinin ihlali söz konusu değildir ve 5. maddenin 5. paragrafının da gündeme gelmesi de sözkonusu değildir.

167. Mahkeme, yaptığı değerlendirmeler sonucunda 5. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

VI. SÖZLEŞMENİN 13. MADDESİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

168. Başvuran, iç hukuk yollarından faydalanamadığı için 13. maddenin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

“Bu Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görevini yapan kimseler tarafından bu görevin ifası sırasında yapılmış da olsa, ulusal bir makam önünde etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.”

169. Başvuran, işkence iddialarının ve ölümün meydana geldiği şartların devlet tarafından detaylı olarak araştırılıp soruşturulduğundan emin olabilmek için mümkün olan bütün yollara başvurduğunu belirtmiştir. Ancak, dilekçelerine yetkililer tarafından verilen cevaplar tamamen yetersizdir. Başvuran, Sözleşmenin 2. maddesi bağlamında sunduğu ifadelerini tekrarlamıştır. (bkz. yukarıdaki prg. 136). Başvuran, ayrıca, etkili iç hukuk yollarının olmayışı karşısında yetkililerin toleransının 13. maddenin ihlalini daha da ciddi bir hale getirmekte olduğunu ve Sözleşme organlarının Türkiye’ye ilişkin daha önceki saptamalarına dayanarak 13. maddenin ihlal edilmiş olduğunu ileri sürmüştür.

170. Hükümet, bütün gerekli soruşturmaların makul sürede yapıldığını belirtmiştir. Ancak, kanıtların başvuranı desteklemediğini belirtmiştir. Savcının sözkonusu olay karşısındaki tutumunun doğru olduğunu ve ölünün tekrar incelenmesini istediği takdirde başvuranın talepte bulunması gerektiğini belirtmiştir.

171. Mahkeme, 13. maddenin Sözleşmedeki hak ve özgürlüklerin korunması için ulusal hukukta başvurulması mümkün olan çarelerin mevcut olması gerektiğini tekrarlamıştır. Sözleşmeciler Devletlerin Sözleşmeden kaynaklanan sorumluluklarına uymaları konusunda takdir hakkının kendilerine ait olmasına rağmen, 13. madde, Sözleşme ile korumaya alınan haklar bağlamındaki bir şikayet konusunun iç hukukta tartışılabilmesini ve tazmin sağlamasını gerekli kılar. 13. madde ile ilgili sorumluluk başvuranın şikayetine göre değişebilir. Sözleşme 13 madde ile gerekli kılınan iç hukuk yolu hem uygulamada hem de hukuk bağlamında etkili olmalı ve uygulanması Sorumlu Devletin yetkililerinin fiilleri veya ihmalleri ile engellenmemelidir. (bkz. Çakıcı Kararı, prg.112).

Yaşama hakkının korunmasına verilen önem gözönüne alındığında 13. madde tazminat ödenmesine ek olarak ölüme sebebiyet veren kimselerin kimliklerinin tespit edilip cezalandırılmalarını sağlayacak şekilde etkili bir soruşturma yapılmasını ve başvuranın soruşturma prosedürüne etkin bir biçimde katılmasını gerekli kılar. (bkz. Kaya Kararı, s.330-31,prg.107).

172. Bu olay ile ilgili sunulan kanıtlar değerlendirildiğinde Mahkeme, Sözleşmenin 2. maddesi bağlamında başvuranın oğlunun gözaltı esnasında ölümünden Hükümet'in sorumlu olduğunu tespit etmiştir. Başvuranın bu konu ile ilgili şikayetlerini bu sebeple tartışılabilir bulunmuştur. (bkz 27 Nisan 1988 tarihli Boyle ve Rice/İngiltere Kararı, Dizi A, no 131, s.23, prg. 52, Kaya ve Yaşa Kararları, prg. 107, s.2442, prg.113)

173. Yetkililerin Mahmut Tanlı'nın ölümünün soruşturulması ile ilgili sorumlulukları vardı. Mahkeme, ölümden sonra gerçekleştirilen kusurlu *post mortem* incelemesi sonucunda elde edilen bulguları hatırlatmıştır. (bkz. prg.150) Bir yıl sonra yapılan ikinci otopsi ilk otopsideki kusurları ve eksiklikleri giderememiştir. Yapılan soruşturmanın ölümün nedenini aydınlatamadığını ve üç polis memuru hakkında yürütülen soruşturmanın etkinliğine zarar verdiğini belirtmiştir. Bu sebeple, gereği 2. madde ile öne sürülen soruşturma yapma sorumluluğundan daha kapsamlı olan 13. maddenin gereklerine uygun etkili bir cezai soruşturmanın yapıldığı düşünülemez. (bkz. Kaya Kararı, s. 330-31, prg. 107). Mahkeme bu sebeple başvuranın, oğlunun ölümü ile ilgili olarak etkili bir iç hukuk yoluna başvuramadığını ve tazmin sağlayamadığını tespit etmiştir. Başvuranın 13. maddenin ihlal edildiği iddiaları dışında ek bulguların saptanmasının uygun olmadığı görüşündedir.

174. Sonuç olarak 13. madde ihlal edilmiştir.

VII. 14 VE 18. MADDELERİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİALARI

175. Başvuran, oğlunun gözaltında ölmesinin Kürt kökenli vatandaşlara uygulanan ayrımcı politikayı ve bu uygulamanın mevcudiyeti nedeniyle 14. ve 18. maddelerin ihlal edildiğini iddia etmiştir.

14 madde şöyledir:

“Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal, veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğuş veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır”.

18. madde şöyledir:

“ Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir”.

176. Başvuran, dava ile ilgili şartların 2,3,5,13 ve 18. madde ile birlikte alındığında 14. maddenin ihlal edildiğini ve BM temsilciliklerinden ve hükümetle bağlantısı olmayan kuruluşlardan alınan bilgilerin güneydoğuda Kürt kökenli kimselere karşı yürütülen yasa dışı muameleleri doğruladığını bildirmiştir. Ayrıca gözaltı kayıtlarının tutulmaması ile, şüphelilerin gözaltına alınması hakkındaki mevcut güvencelere yetkililer zarar vermişlerdir. Yaygın ve sistematik olarak gerçekleşen ihlallerin engellenmesi için önlem alınmaması 18. maddenin ihlaline neden olmuştur.

177. Ancak Mahkeme, başvuranın etnik kökeni nedeniyle oğlunun ayrımcı bir politikanın hedefi olduğunu veya Sözleşmenin amacına aykırı sınırlamaların kurbanı olduğunu kanıtlarla desteklemediğini belirtmiştir. Bu sebeplerle, Sözleşme'nin ihlali bu yönden sözkonusu değildir.

VIII. 41. MADDENİN UYGULANMASI

178. 41. madde şöyledir:

“Mahkeme, işbu Sözleşme ve protokollerinin ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette zarar gören tarafın tatminine hükmeder.”

A. Maddi Zarar

179. Başvuran, oğlunun evli olduğunu ve 5 yaşında bir kızı olduğunu belirtmiştir. Ölümünden bir buçuk yıl önce, şoför olarak çalıştığını, yılda beş altı ay çalışıp yılın geri kalan kısmını geçirmek için ailesinin yanına döndüğünü belirtmiştir. Yıllık ortalama 1,625.000.000 TL geliri olduğunu ifade etmiştir. Talep edilen meblağ 38,754.77 İngiliz Sterlinidir.

180. Hükümet hiçbir ihlalin kanıtlanmadığını ve Mahmut Tanlı'nın kasten öldürüldüğünü kanıtlayacak ikna edici bir delil bulunmadığını iddia etmiştir. Tazminat verilmesi için temel oluşturulmamıştır. Herhalde, talep edilen meblağ fahiştir.

181. Başvuranın kazanç kaybı ile ilgili olarak, Mahkeme içtihatları, başvuranın talep ettiği zarar ile Sözleşmenin ihlal edilmesi arasında nedensel bir bağlantının olması gerektiğini ve bunun uygun olan durumlarda kazanç kaybı hakkındaki tazminatı da kapsayabileceğini ortaya koymuştur. (bkz. 13 Haziran 1994 tarihli Barbera Messegue ve Jabardo/İspanya Kararı, (Madde 50, Dizi A, no. 285-C, s.57-58, prg. 16-20; Çakıcı/Türkiye Kararı prg. 127).

182. Başvuranın maruz kaldığı maddi zararın tazmin edilmesi için gereken meblağın tam olarak hesaplanması ihlalden kaynaklanan zararın belirsiz karakteri sebebi ile engellenebilir. (18 Ekim 1982 tarihli Young James and Webster/İngiltere Kararı, (eski 50. madde)Dizi A, no 55, s.7, prg 11). Gelecek ile ilgili maddi kazanç kaybının hesaplanmasının zorluğuna rağmen, yine de tazminata hükmedilebilir. Böyle durumlarda yapılması gereken geçmiş ve gelecek maddi zararlar hakkında adil tazmin meblağını belirlemektir. (bkz. 6 Kasım 1989 tarihli Sunday Times/ İngiltere Kararı (eski 50. madde), Dizi A, No 38, s.9, prg. 15, ; Lustig-Prean,ve Beckett /İngiltere Kararı, (adil tazmin), no 31417//96 ve 32377/96 (Bölüm 3) (25.7.00), AİHM 2000, prg. 22-23).

183. Mahkeme, yetkililerin Mahmut Tanlı'nın ölümü sebebiyle 2. madde bağlamında sorumlu olduklarını saptamıştır(bkz. yukarıdaki 154. prg). Bu şartlarda 2. maddenin ihlali ile eşi ve çocuğu için sağladığı maddi destek arasında nedensel bir bağlantı vardır. Mahkeme, Hükümet'in başvuranın talep ettiği meblağı sorgulamadığını, sadece fahiş olduğunu belirttiğine dikkat çekmiştir. Başvuranın gelir kaybı ile ilgili olarak sunduğu detaylı veriler doğrultusunda Mahkeme, Mahmut Tanlı'nın eşi ve kızına verilmek üzere 38,754,77 İngiliz Sterlini'nin ödeme günündeki kur üzerinden Türk Lirasına çevrilerek başvurana ödenmesine hükmetmiştir.

B. Manevi Zarar

184. Başvuran, sözkonusu ihlaller sebebiyle manevi zarar başlığı altında oğlunun eşi ve kızı için 30,000 İngiliz Sterlini ve kendisi için de 10,000 İngiliz Sterlini talep etmiştir.

185. Hükümet, talep edilen meblağların fahiş olduğunu ve haksız zenginleşmeye yol açacağı için bunun engellenmesi gerektiği görüşündedir.

186. Mahkeme, yetkililerin başvuranın oğlunun ölümünden sorumlu olduğunu hatırlatmışlardır. 2. maddenin ihlaline ek olarak, yetkililerin 2. maddenin gerekli kıldığı usule ilişkin prosedüre ve 13. maddeye aykırı olarak etkili bir soruşturma yapılmadığını ve iç hukuk yolundan faydalanılamadığını tespit etmiştir. Benzer davalardaki tazminatlar da gözönünde bulundurularak, Mahkeme adil bir değerlendirme yaparak, başvuranın eşi ve kızına verilmek üzere başvurana 20,000 İngiliz Sterlini ve başvuranın kendisi için de 10,000 İngiliz Sterlininin ödeme günündeki kur üzerinden Türk Lirasına çevrilerek ödeme yapılmasına karar vermiştir.

C. Masraf ve Harcamalar

187. Başvuran yasal harcamalar için 9,760 İngiliz Sterlinin başvuranın avukatının İngiltere'deki banka hesabına yatırılmasını talep etmiştir. Bu meblağa 1,560 İngiliz Sterlini tutarındaki tercüme masrafları, idari harcamalar için 375 İngiliz Sterlini ve saati 100 İngiliz Sterlininden 42 saatlik profesyonel çalışma ücretleri de dahildir.

188. Hükümet, talep edilen meblağın fahiş olduğunu belirtmiştir. Türkiye'deki yasal harcamalar gözönüne alındığında saat ücretinin Türkiye'deki ücretlerle ilgisi olmadığını ve idari harcamalara ilişkin belgelerin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda bu tazminatların başvuruda gerçek bir rolü olmayan KHRP'ye yatırılmasına karşı çıkmıştır. Tercüme masrafları abartılıdır.

189. Mahkeme, başvurayı temsil eden kişinin KHRP için çalışan avukat P. Leach olduğunu belirtmiştir. İdari harcamalar ve tercüme ile ilgili masrafların ve talep edilen meblağın abartılı olmadığı görüşündedir. Mahkeme katma değer vergisi ile birlikte 9,760 İngiliz Sterlini'nin başvuranın adil tazmin talebinde belirtilen İngiltere'deki banka hesabına yatırılmasına hükmetmiştir.

D. Temerrüt Faizi

190. Mahkeme'ye sunulan bilgilere göre, bu kararın verildiği tarihte İngiltere'de uygulanan yıllık basit faiz oranı % 7.5'dir.

BU NEDENLERDEN DOLAYI MAHKEME,

1. Oybirliğiyle, Hükümet'in ön itirazını reddetmiştir,

2. 1'e karşı 6 oyla Hükümet'in Mahmut Tanlı'nın ölümünden sorumlu olduğu için 2. maddenin ihlal edildiğine,

3. Oybirliğiyle Sorumlu Devletin yetkilileri tarafından Mahmut Tanlı'nın ölümünün gerçekleştiği şartlar hakkında etkili ve yeterli bir soruşturma yapılmadığı için 2. maddenin ihlal edildiğine,

4. Oybirliğiyle 3. maddenin ihlal edilmediğine,

5. Oybirliğiyle, 5. maddenin ihlal edilmediğine,

6. 1'e karşı 6 oyla, 13. maddenin ihlal edildiğine,

7. Oybirliğiyle, 14. ve 18. maddelerin ihlal edilmediğine,

8. Bire karşı altı oyla, Sorumlu Devletin başvurana, 44. maddenin 2. paragrafına göre, kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde aşağıdaki meblağların ödeme günündeki kur üzerinden Türk Lirasına çevrilerek başvurana ödenmesine,

a) Maddi tazminat için başvurana oğlunun eşi ve çocuğuna verilmek üzere 38,754.77 İngiliz Sterlini (otuzsekizbinyediyüzellidört İngiliz Sterlini yetmişyedi pens) ödeme yapılmasına,

b) Manevi tazminat için

i) Başvurana, oğlunun çocuğuna ve eşine verilmek üzere 20,000 İngiliz Sterlini ödenmesine,

ii) Başvuranın kendisine 10,000 İngiliz Sterlini ödenmesine,

9. Oybirliğiyle, Sorumlu Devletin, başvurana yasal harcamalar ve masraflar için yukarıda belirtilen üç ay içinde kendisi tarafından belirlenen İngiltere'deki banka hesabına katma değer vergisi ile birlikte 9,760 İngiliz Sterlininin ödemesine,

10. Oybirliğiyle yukarıda belirtilen üç ayın aşılması halinde yıllık %7.5 basit faiz uygulanmasına,

11. Oybirliğiyle başvuranın adil tazmin taleplerinin geri kalan kısmının reddedilmesine karar vermiştir.

Karar, İngilizce olarak hazırlanmış olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2. ve 3. paragrafları gereğince 10 Nisan 2001 tarihinde tebliğ edilmiştir.

S. Dolle J.-P. Costa

Baş katip

Sözleşmenin 45. maddesinin 2. paragrafı ve Mahkeme İç Tüzüğü'nün 74. maddesinin 2. paragrafı gereğince Yargıç Gölcüklü'nün kısmi muhalefet şerhi bu karara eklenmiştir.

J.- P.C.

S.D.

YARGIÇ GÖLCÜKLÜ'NÜN KISMİ MUHALEFET ŞERHİ

(Çeviri)

Aşağıdaki nedenlerden dolayı, kararın 2, 6 ve 8a maddeleriyle ilgili çoğunluğun görüşünü paylaşmadığımı belirtmek istiyorum.

1. Bu davada Mahkemenin 147. paragrafta tespit ettiği gibi Sözleşmenin ışığında incelenmesi ve değerlendirilmesi gereken sadece bir somut olay mevcuttur. Mahkeme “Hükümetin Mahmut Tanlı’nın Uluyol Karakolu’nda gözaltı esnasında gerçekleşen ölümü sebebiyle bir açıklama sunmadığını” ve buradan yola çıkarak “ölümle ilgili olarak devletin sorumluluğunun bulunduğunu” belirterek esas açısından 2. maddenin ihlalinin söz konusu olduğu sonucuna varmıştır (hükümün 2. maddesi).

2. Varılan bu sonuçta ön plana çıkan yorum şu şekilde özetlenebilir: Hükümet’in Mahmut Tanlı’nın kalp krizi sonucunda öldüğü şeklindeki ifadesi, ölüm sebebi hakkında etkili ve yeterli bir soruşturma yapılmadığı için Mahkemeyi ikna edememiştir.

3. Benim görüşüme göre, Mahkemenin bir tek somut olaydan çıkardığı sonuçlar, adlandırarsak Sözleşmenin 2. (147. prg.) ve 13. maddelerinin (174. prg.) ihlal edildiği bulguları, ceza hukukunda suç olarak nitelendirilebilmesi için gerekli şartlara sahip olan bir fiile karşılık gelen bir ve aynı konunun iki farklı açısı gibidir.

4. Detaylı bir soruşturma yapılmadığı gerçeğinden yola çıkıldığında Mahkeme sanki sözkonusu soruşturmanın yapılmamış olmasının bahse konu kişinin ölümüne yol açtığı gibi mantığa aykırı bir sonuç çıkarmıştır. Sebep ve sonuç arasında nedensel bir bağ yoktur.

5. Dahası Mahkeme ikna edici kanıt eksikliği nedeniyle, 3. maddenin ihlal edilmediği şeklinde bir saptama yapmıştır (hükümlerin 4. maddesi). Mahkemenin bu konudaki görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Mahkeme, Hükümet’in gözaltına sağlıklı bir şekilde girmesinden sonra (bkz. 146. prg.) Mahmut Tanlı’nın ölümü hakkında ikna edici bir açıklama sunmadığını gözlemlemiştir. Ancak Salman- Türkiye Davasının aksine, (115. prg.), ölü üzerinde işkence tekniklerinin uygulandığını gösteren yara ve iz yoktu. Başvuranın ve diğer tanıkların vücut üzerinde morluklar gördüklerini söylemelerine rağmen, bunların post mortem değişikliklerinden değil de travmatik yaralanmalar sonucunda oluştuğunu destekleyen tıbbi bulgular mevcut değildir. Adli tıp uzmanı cenazeden önce çekilen fotoğraflara bakarak bir sonuca varılamayacağını belirtmiştir. Bu sebeplerden dolayı açıklanmayan ölüm nedeni dışında işkence yapıldığını destekleyecek kanıt yoktur. (158. prg.).

Ayrıca aşağıdaki görüşleri de eklemiştir:

“Bu şartlar altında.... Mahkeme başvuranın öne sürdüğü gibi işkence veya kötü muamelenin yapılıp yapılmadığına dair bir sonuca varmayı uygun bulmamıştır. Post mortem incelemenin yetersizliğinin kötü muamelenin kanıtlarının ortaya çıkmasını engellendiği ve böylece sorumluların kimliğinin tespit edilmesi ve cezalandırılmasının önüne geçildiği iddiaları hakkında Mahkeme, sözkonusu şikayetin Sözleşmenin 13. maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir. (bkz. İlhan Türkiye Kararı no. 22277/93, AİHM 2000-VII, prg. 89-93). Olayların üzerinde bıraktığı etki hakkındaki başvuranın ifadeleri ile ilgili olarak Mahkeme oğlunun ölümü sebebiyle çok büyük bir üzüntü içinde olduğu konusunda şüphe duymamaktadır. Ancak başvuranın öne sürdüğü kayıp olayları ile ilgili mahkeme içtihatlarına karşılık, Sözleşmenin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmak için neden görmemiştir.” (159. prg).

Mahmut Tanlı’nın kötü muameleye maruz kaldığı ve bu muamele sonucunda öldüğü kanıtlanmadığı halde, devletin bu ölümden dolayı sorumlu olduğunu iddia etmek ve böylece 2. maddenin esas açısından ihlal edildiği sonucuna varmak birbiri ile çelişkili değil midir?

Ayrıca, çoğunluk bu kararın 159. paragrafında, Sözleşme bağlamında gündeme getirilen konunun 2. madde ile usul açısından ilgili olduğunu ve 13. madde çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiğini üstü kapalı bir şekilde kabul etmiştir.

6. Sonuç olarak bu davada esas açısından 2. madde ile ilgili ayrı bir konu gündeme gelmemiştir.

Bu nedenle etkili bir soruşturmanın eksikliği, 2. maddenin usul açısından ihlali söz konusu olsa da, esas açısından sözkonusu maddenin ihlal edildiği sonucuna varmak için yeterli değildir.

7. 13. maddenin ihlali ile ilgili olarak, çoğunluğun bu davada yaptığı gibi Mahkemenin usul açısından 2. maddenin ihlal edildiğine karar verdiği hallerde 13 madde çerçevesinde farklı bir konunun ortaya çıkmadığı görüşündeyim; çünkü 2. maddenin ihlal edildiği sonucuna varılırken olaydan sonra etkili bir soruşturma yapılmadığı ve etkili bir prosedürün takip edilmediği gerçeği dikkate alınmıştır.

Bu konuda detaylı bilgi edinmek isteyenler, 28 Temmuz 1998 tarihli Ergi-Türkiye Kararı'nda (Hüküm ve Karar Raporları 1998-IV) ve 10 Ekim 2000 tarihli Akkoç-Türkiye Kararı'nda ve 14 Ekim 2000 tarihli Akkoç Kararındaki muhalefet şerhime bakabilirler.

8. Başvurana ödenmesine karar verilen maddi tazminat ile ilgili olarak Mahkemenin uğranılan zararın hesabını yapabilmesini sağlayacak kanıt yoktur ve mahkemeye sunulan istatistik tabloları ile yapılan hesaplar açıkça spekülatiftir.

Ayrıca, Sözleşmenin 2. maddesinin usul açısından ihlal edildiği görüşündeyim ve başvuranın oğlunun mirasçılara maddi tazminat ödenmesine karşı olduğumu belirtmek istiyorum.